

RİZİKONUN TRAFİK IŞIĞI KURALLARININ İHLALİ SEBEBİYLE GERÇEKLEŞMESİNDE KUSUR VE SİGORTA ETTİRENİN BU İHLALİNİN SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNE ETKİSİ

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1484697>

Arş. Gör. Aktan ÖZKAN*

Öz

Sigorta sözleşmesinde teminat altına alınmış bir riziko gerçekleştiğinde, sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü doğmaktadır. Ancak bazı durumlarda, rizikonun gerçekleşmesinde sigorta ettirenin kusuru büyük rol oynamaktadır. Bu açıdan sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal ederek rizikoya sebebiyet vermesi, sigorta hukukunda ezelden beridir tartışma konusu olan bir durumdur. Gerek yargı kararlarında gerekse de doktrinde, bu ihlal türü özellikle kusurun derecelendirilmesi yönünden tartışılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle trafik ışığı kurallarını ihlal halinde failin kusurunun derecesine ilişkin doktrindeki görüşler ve mahkeme kararları derlenmiştir. Ardından trafik ışığı kurallarını ihlalin çeşitli görünüş biçimleri tasnife tabi tutulmuş ve bu çeşitli görünüş türleri, özellikle kusurun derecelendirilmesi yönünden değerlendirilmiştir. Yine kusurun nitelendirilmesine yönelik uygulamadaki terminoloji farklılıklarına değinilmiştir.

Sigorta hukuku bağlamında trafik ışığı kurallarını ihlalin kusur yönünden değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, sigorta ettirenin bu çerçevedeki bir ihlalinin sigorta tazminatının ödenmesi üzerine bir etkisi olup olmadığı irdelenmiştir. Gerçekten de TTK m.1429 göz önüne alındığında, trafik ışığı kurallarının ihlal edilip trafik kazasına sebebiyet verilmesi, sigorta ettirenin kusurunun derecesine göre, kasko sigortası tazminatının veya zorunlu mali mesuliyet (trafik) sigortası tazminatının ödenmesinde farklı hukuki sonuçlar doğurmaktadır.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İzmir (aktan.ozkan@deu.edu.tr) ORCID: 0000-0001-7038-9099 (Gönderim Tarihi: 15.05.2024-Kabul Tarihi: 30.07.2024) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

Anahtar Kelimeler

Sigorta Sözleşmesi, Riziko, Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur, Kırmızı Işık, Sigorta Tazminatı

**THE FAULT IN THE OCCURRENCE OF RISK DUE TO
VIOLATION OF TRAFFIC LIGHT RULES AND
THE IMPACT OF THE POLICYHOLDER'S VIOLATION ON
THE PAYMENT OF INSURANCE INDEMNITY**

(Research Article)

Abstract

When a risk covered by the insurance policy occurs, it triggers the insurer's obligation to pay the insurance indemnity. However, in some cases, the policyholder's fault plays a significant role in the occurrence of the risk. From this perspective, the policyholder causing a risk by violating traffic light rules has been a longstanding subject of debate in insurance law. In both judicial decisions and legal doctrine, this type of violation has been extensively discussed, particularly concerning the grading of fault.

In this study, firstly, the opinions in doctrine and court decisions regarding the degree of fault of the policyholder in case of violation of traffic light rules are compiled. Then, various appearance types of violation of traffic light rules were classified and these various appearance types were evaluated, especially in terms of grading the fault. In addition, differences in terminology regarding the characterization of the concept of fault that have been derived in practice are mentioned.

After evaluating the violation of traffic light rules in terms of fault in the context of insurance law, it is discussed whether a violation of the policyholder in this context has an effect on the payment of insurance indemnity. Indeed, considering TCC Article 1429, violating traffic light rules and causing a traffic accident causes different legal consequences in the payment of motor insurance indemnity or compulsory financial liability (traffic) insurance indemnity, depending on the degree of fault of the policyholder.

Keywords

Insurance Contract, Risk, Fault in the Occurrence of the Risk, Red Light, Insurance Indemnity

I. HUKUKİ MESELENİN TESPİTİ, KONUNUN SINIRLANDIRILMASI VE PLAN

A. Hukuki Meselenin Tespiti

Bireylerin toplumsal hayatta yaşamlarının kesiştiği noktaların başında trafik gelir. Hem araçların hem de yayaların oluşturduğu trafikteki düzenin güvenli bir şekilde sağlanıp sürdürülebilmesi için gerek 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda¹ (KTK) gerekse de bu kanunun muhteviyatından doğan yönetmeliklerde çeşitli hükümler tesis edilmiştir. Söz konusu yönetmeliklerin başında da, evrensel nitelikteki trafik ışığı kurallarını düzenleyen “Trafik İşaretleri Hakkında Yönetmelik”^{2,3} gelmektedir.

Sürücülerin, kırmızı ışıkta durmaları gerekirken, durmayıp geçiş yapmaları ve sürüşe devam etmeleri bu kuralın en yoğun şekilde ihlal edilme biçimidir. Objektif nitelikteki bu kuralın ihlal edilmesinin hukuk dünyasında birtakım sonuçlarının olacağı aşıkardır. Zira bu eylemiyle birlikte, sürücünün objektif düzeyde makul ve dürüst bir sürücü modelinin örnek davranışından sapması söz konusudur. Trafikte bir aracın işletilmesi başlı başına bir tehlike sorumluluğu hali iken⁴, sürücünün bir de trafik ışığı kurallarını ihlal etmesi,

¹ 13.10.1983 tarihli 18195 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan bu Kanun’un amacı karayollarında, can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek olup trafikle ilgili kuralları, şartları, hak ve yükümlülükleri, bunların uygulanmasını ve denetlenmesini kapsar. Çalışmanın devamında “KTK” olarak anılacaktır.

² Yönetmelik 19.06.1985 tarihli 18789 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Oluşturulma nedeni KTK’nın “Trafik İşaretleri” başlıklı 15.maddesidir.

³ Yönetmeliğin 9. maddesine göre trafik ışığı kurallarının önemli bir bölümü aşağıdaki şekildedir:

“Trafik ışığının güvenli akışını sağlamak, araçların ve yayaların yolu sırayla kullanmalarını düzenlemek amacıyla tesis edilen ışıkların anlamları şöyledir:

***Yeşil Işık** : Yolun trafiğe açık olduğunu gösterir. Bu ışık yanmakta iken, durmadan geçilir. Kavşakta doğrultu değiştirilecek ise dönüş manevrasına başlanır ve trafik kurallarına uyulmak suretiyle hareket edilir.*

***Sarı Işık** : İkaz mahiyetinde olup yanış sırasına göre yolun trafiğe kapanmak veya açılmak üzere olduğunu gösterir. Yeşil ışıktan sonra yanması, yolun trafiğe kapanmak üzere olduğunu bildirir. Bu ışık yandığında, emniyetle durulamayacak kadar yaklaşmış ise normal geçiş yapılır, aksi halde yaya geçidi işgal edilmeden durulur. Kırmızı ışıkla birlikte yanması, yolun trafiğe açılmak üzere olduğunu bildirir. Bu halde beklemekte olan sürücülerin harekete hazırlanması gerektiğini gösterir.*

***Kırmızı Işık** : Yolun trafiğe kapalı olduğunu ve mutlak bir duruş yapılmasını bildirir. Bu ışık yanmakta iken, aksine bir işaret yoksa, hiçbir yöne hareket edilemez.”*

⁴ Bu hususta bkz. **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 772 vd.; **Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel

trafiğin güvenle akışını sağlamaya ve araçlar ile yayaların sıra ile yolu kullanmalarına engel bir davranış teşkil etmektedir. Bu davranış aynı zamanda, sürücünün trafik kazası rizikosuna sebebiyet verme ihtimalini de ciddi oranda arttırmaktadır.

Sigorta hukuku açısından, sigorta ettirenin alkolün etkisiyle rizikoya sebebiyet vermesi halinde, meydana gelen zararların sigorta kurumu tarafından karşılanıp karşılanmayacağı ezelden beridir tartışılan bir meseledir. Bu hususta motorlu kara araçları branşına dair tartışma konusu olan bir diğer başlık da sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal ederek trafik kazası rizikosuna sebebiyet vermesidir.

Tartışmaya yanıt verebilmek adına değerlendirilmesi gereken ilk husus, sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazası rizikosuna sebebiyet vermesi halinde, kusurlu olup olmadığı; kusurlu ise kusurunun ağırlığının derecesine ilişkindir. Sigorta ettirenin bu eylemi kast veya ihmal derecesinde kusur teşkil edebileceği gibi, bazı hallerde kendisine kusur isnat edilememesi de söz konusu olabilir. Nihayetinde bunun tespit edilmesi önem arz eder. Zira ikinci olarak tartışılacak sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeyip ödemeyeceği (*veya sözleşmede hüküm bulunuyorsa -hangi oranda ödeyeceği-*) meselesi, ancak bu davranıştaki kusurun derecesinin belirlenmesi ile mümkün hale gelir.

B. Konunun Sınırlandırılması

Çalışmanın konusu ilk olarak kişi bakımından sınırlandırılmaya tabi tutulmuştur. Gerçekten de TTK m.1429 uyarınca rizikonun gerçekleşmesinde yalnızca sigorta ettirenin değil, aynı zamanda sigortalının ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin kusuruna da birtakım hüküm ve sonuçlar bağlanmıştır. Fakat uygulamada sıklıkla sigorta ettirenin aracı üzerinde kendi menfaatini sigortalattığı ve dolayısıyla sigortalı sıfatını da haiz olduğu göz önüne alınarak çalışmanın kapsamı yalnızca sigorta ettiren/sigortalı/işletenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip rizikoya sebebiyet vermesi haliyle sınırlandırılmış, bunların hukuken sorumlu buldukları kişilere⁵ ilişkin ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

Hükümler Cilt-2, 17. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2022, s. 206 vd.; **Gönül Koşar**, Günhan: Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 847.

⁵ Nitekim TTK m.1429'un lafzı ve özellikle "*hukuken sorumlu buldukları kişiler*" kavramı, yeterli açıklık olmaması nedeniyle doktrinde de eleştiri konusu olmuştur. Bu hususta, detaylı açıklamalar için bkz. **Yolal**, Oğuz: "TTK m.1429/1 Kapsamında Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Hukuken Fiillerinden Sorumlu Buldukları Kişilerin Tes-

Diğer yandan trafik ışığı kuralı ihlalinin trafikte gerçekleştiği göz önüne alındığında, sigorta himayeleri bakımından bu ihlal ile kasko sigortası sözleşmesi ve karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası (trafik) sözleşmesi⁶ derin ilişkiler içerisindedir. Her ne kadar bu iki sigorta türü, sigortacılık tekniği bakımından motorlu kara araçları şeklinde aynı branşta yer alsalar da hukuki nitelikleri gereği, sırasıyla mal sigortasının ve sorumluluk sigortasının birer türü olduklarından; özellikle sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesindeki kusuru karşısında, sigorta şirketi tarafından sigorta tazminatının ödenip ödenmemesi bağlamında yapılan değerlendirmeler de bu iki sigorta türü ile sınırlı tutulmuştur⁷.

Sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazası rizikosuna sebebiyet vermesi halinde kusurunun derecesinin tespiti, çalışmada ilk yanıt aranacak meseledir. Bu mesele, aynı zamanda TTK m.1472 ve TTK m.1481'de düzenleme alanı bulan sigortacının halefiyeti ilkesi ile bağlantılıdır. Konunun trafik sigortası sözleşmesini yakından ilgilendirmesi nedeniyle KTK m.95/2⁸ ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın (*Trafik Sigortası Genel Şartları olarak anılacak-*

piti", Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2023, s. 340 vd.; **Orbay Ortaç**, Nurdan: "Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi", Erciyes Üniversitesi HFD, Cilt 16, Sayı 2, 2021, s. 91 vd.; **Küçük**, Damla: "Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429/1. Maddesinde Geçen "Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler" Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 11, Sayı 1, 2020, s. 42 vd.

⁶ Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası pasifin sigortası niteliğinde bir sorumluluk sigortası olmakla beraber, gerek doktrinde gerek uygulamada "*trafik sigortası*" olarak anılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın birçok yerinde *trafik sigortası* terimi tercih edilmiştir.

⁷ Hal böyle olmakla beraber, müşteriler tarafından duyulan ihtiyaçlar neticesinde sigortacılık uygulamasında kasko sigortası sözleşmesi ile beraber ferdi kaza sigortasına ve ihtiyari mali sorumluluk sigortasına ilişkin teminatların da sunularak bir paket halinde "*Motorlu Kara Araçları Birleşik Kasko Sigortası Poliçesi*" düzenlendiği de yaygın olarak görülmektedir. Bkz. **Ulaş**, Işıl/**Bektaş**, İbrahim: Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları - I, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2023, s. 644. Bu açıdan ferdi kaza sigortasında rizikonun kusur ile gerçekleştirilmesine ilişkin açıklamalar için bkz. **Akgün**, Evrim: Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 290 vd.

⁸ Trafik sigortasına ilişkin olarak "*Tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğuran haller*" başlıklı KTK m.95/2 şu şekildedir:

"(2) Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir."

tır.) B.4.a. maddesi⁹ de bu açıdan özel hüküm niteliğindedirler. Çalışmada sigorta şirketinin halefiyeti meselesine detaylı olarak değinilmeyecektir¹⁰, ancak özellikle sigorta şirketinin zarar görene trafik sigortası tazminatını ödediği durumlarda, sigorta ettirene rücu hakkının bulunup bulunmadığı; bulunuyorsa bunun hangi hallerde mümkün olduğuna, sigorta ettirenin kusurunun derecesi ışığında temas edilecektir.

Son olarak trafik ışığı kurallarını ihlal eylemi, trafik güvenliğini tehlikeye soktuğundan, suça ilişkin maddi ve manevi unsurların mevcudiyeti halinde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)' nun "*Trafik Güvenliğini Tehlikeye Sokma*¹¹" başlıklı 179. maddesi ile "*Trafik Güvenliğini Taksirle Tehlikeye Sokma*¹²" başlıklı 180. maddesi uyarınca, trafik ışığı kurallarını ihlal eden faile hapis cezası öngörülmüştür. Fakat trafik ışığı kurallarını ihlalin doktriner açıdan cezai boyutu, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır¹³.

⁹ "Sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilir:

a) Tazminatı gerektiren olay, sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kastî bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise"

¹⁰ Sigortacının halefiyetinin hukuki niteliği için bkz. **Omağ**, Merih Kemal: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 47 vd.; sigorta şirketinin halefiyetinin gerçekleşme şartlarına ilişkin bkz. **Kızılsümer**, Bahar: Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 55 vd.; sigortacının halefiyetinin hüküm ve sonuçları açısından bkz. **Damar**, Cahit: Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 165 vd.; sigortacının kanuni halefiyeti açısından TTK m.1472 ve TTK m.1481 hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu ile birlikte ayrıntılı şekilde değerlendirilmesine ilişkin bkz. **Sopacı Öztuna**, Birgül: "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi, BATİDER, Cilt 28, Sayı 3, 2012, s. 118 vd.; özel olarak sorumluluk sigortalarında sigortacının kanuni halefiyetine ilişkin bkz. **Yazıcıoğlu**, Emine: "Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti", Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 467 vd.

¹¹ Trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunun unsurlarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Doğan**, Koray/**Meraklı**, Serkan: Trafik Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3.Bası, Ankara 2023, s. 86 vd; **Çelik**, Çelik Ahmet: Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta - Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası, Ankara 2023, s. 279 vd. Bu suç tipine dair Yargıtay'ın uygulamasına ilişkin bkz. **Kılıçoğlu**, Mustafa: Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat - Sigorta - Rücu ve Yargıtay Uygulaması, Bilge Yayıncılık, Ankara 2014, s. 85-89.

¹² Trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma suçunun unsurlarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Doğan/Meraklı**, s. 102 vd; bu suç tipine dair Yargıtay'ın uygulamasına ilişkin bkz. **Kılıçoğlu**, s. 150-152.

¹³ Kaldı ki ceza hukukunda faile ceza yaptırımının uygulanabilmesi, tipe uygun ve hukuka aykırı eylemin faile kişisel olarak da isnat edilebilmesini gerektirdiğinden, failin eylemindeki kusurunun değerlendirilmesinde subjektif kusur teorisi temel alınmaktadır. Bkz.

C. Plan

Çalışma, üç kısım ve sonuç bölümünden oluşmaktadır. İlk kısımda “*Trafik Işığı Kurallarının İhlalinde Kusura İlişkin Doktrindeki Görüşler ve Yargı Kararları*” başlığıyla önce trafik ışığı kurallarının ihlalde kusura ilişkin özellikle sigorta hukuku doktrindeki görüşler belirtilmiştir. Daha sonra ise, trafik ışığı kurallarının ihlalde kusura ilişkin yargı kararları sunulmuştur. Her ne kadar trafik ışığı kuralı ihlalinin cezai boyutuna ilişkin değerlendirmeler çalışma kapsamı dışında kalsa da özellikle kusurun değerlendirilmesi yönünden bazı ceza yargılaması kararlarının da derlenip sunulmasında fayda görülmüştür.

“*Trafik Işığı Kurallarının İhlalin Çeşitli Görünüş Biçimleri ve İhlaldeki Kusura İlişkin Değerlendirmeler*” başlıklı ikinci kısımda ise öncelikle trafik ışığı kurallarının ihlalin tek tip olmadığına değinilmiş ve uygulamada karşılaşılan trafik ışığı kurallarının ihlalin görünüş biçimleri derlenip bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Daha sonra, bu görünüş biçimleri karşısında sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına; kusurlu ise kusurunun derecesine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu kısımda son olarak trafik ışığı kurallarının ihlal halinde kusura ilişkin bazı özellik arz eden durumlara değinilmiştir. Özellikle uygulamada hatalı şekilde yer edinmiş “*trafik ışığı kuralı ihlalinin olası kast derecesinde kusuru barındırdığı*” varsayımı çürütülmeye çalışılmış, asli kusur - tali kusur ayırımına dair açıklamalarda bulunulmuştur.

Üçüncü kısım “*Sigorta Ettirenin Bu İhlalinin Sigorta Tazminatının Ödenmesine Etkisi*” başlığını taşımaktadır. Bir üst başlıkta, trafik ışığı kurallarının ihlali halinde trafik kazası rizikosuna sebebiyet veren sigorta ettirenin kusurunun değerlendirilmesi ile varılan hukuki sonuçların, bu başlıkta sigorta şirketinin sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğüne etki edip etmediği incelenmiştir. Bu bağlamda öncelikle TTK m.1429/1 ile Türk hukukunda mevcudiyetini sürdüren “*Ya Hep Ya Hiç*” ilkesinden bahsedilmiş, ardından bu hususta karşılaştırmalı hukuka göz atılmıştır. Sigorta ettirenin, kırmızı ışıkta geçip trafik kazasına sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketinin kasko sigortası tazminatını ve trafik sigortası tazminatını ödeyip ödemeyeceği konusunda açıklamalarda bulunulmuştur.

“*Sonuç*” başlıklı bölümde ise, ikinci ve üçüncü kısımda yapılan ara değerlendirmeler derlenmiş, öneri mahiyetinde birtakım görüşler sunularak çalışma sonlandırılmıştır.

Meraklı, Serkan: Ceza Hukukunda Kusur, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 31. Bu açıdan sorumluluk hukuku ve sigorta hukuku bağlamında benimsenen objektif kusur teorisinin ceza hukukunda benimsenmesi mümkün değildir. Bkz. **Meraklı**, s. 87-88.

II. TRAFİK IŞIĞI KURALLARININ İHLALİNDE KUSURA İLİŞKİN DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER VE YARGI KARARLARI

A. Trafik Işığı Kurallarının İhlalinde Kusura İlişkin Doktrindeki Görüşler

Doktrinde trafik ışığı kurallarının ihlalinde kusurun derecesine ilişkin hakim görüş, bu konuda bir genelleme yapmanın yanlış olacağı yönündedir.

Ünan, trafik ışığı kurallarını ihlalin “*en azından ilk yaklaşımda kusur*” olarak nitelendirilebileceği görüşündedir¹⁴. Fakat yine de trafik ışığı kurallarının ihlalinde mutlak bir niteleme yapılmasının mümkün olmadığını, zira kırmızı ışığa uymamanın yerine göre kast, ağır veya hafif ihmal, hatta kimi zaman kusursuz bir eylem niteliğinde dahi olabileceğini ifade etmiştir. Her somut olay için ayrı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Hal böyle olmakla birlikte sigorta ettiren ve sigorta şirketi sözleşmede, trafik ışığı kurallarını ihlal halini “*ağır kusur*” olarak belirleyip bunun aksinin kanıtlanmasını sigorta ettirene bir külfet olarak kararlaştırabilirler¹⁵.

Memiş, öncelikle münferit olaylara ilişkin olarak kusurun ağırlığının değerlendirilmesinin ilk derece mahkemesi hakiminin takdirine bırakıldığını, bu nedenle her somut olayda objektif ve sübjektif olguların hakim tarafından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, kırmızı ışıkta geçen sigorta ettirenin bu davranışının ağır kusurun¹⁶ objektif yanını ortaya koyduğunu, fakat somut olaylarda sigorta ettirenin bu davranışını mazur gösterebilecek sübjektif olgular varsa, bunların da kusurun derecesinin belirlenmesi açısından ilk derece mahkemesi hakimi tarafından göz önüne alınması gerektiğini ifade etmiştir. Şayet kırmızı ışıkta geçen sigorta ettirenin ağır kusurlu olarak nitelendirilebilecek bu davranışına karşılık, eylemini mazur gösterebilecek bir savunması¹⁷ bulunmuyorsa, trafik ışığı kurallarını ihlal ağır kusur olarak kabul edilmelidir¹⁸.

¹⁴ Bkz. *Ünan*, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt VI Yargı Kararları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 202.

¹⁵ Bkz. *Ünan*, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Birinci Kısım Genel Hükümler (Madde 1401-1452), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 312-313.

¹⁶ Yazar, her ne kadar ağır kusur kavramını kullanmış ise de bunun esasında “ağır ihmal” olduğunu fakat içtihatlar ve süregelen ayırım “hafif - ağır kusur” şeklinde olduğu için bu kavramı tercih ettiğini ifade etmiştir. Bkz. *Memiş*, Tekin: “Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurul Kararı Değerlendirmesi”, Reasürör, Sayı 54, 2004, s. 5.

¹⁷ Sigorta ettirenin “*dalgınlık, zamanlama hatası, sağlık problemleri*” gibi anlık dikkatsizliklerinin mazur görülebileceği, fakat bu iddiaların mutlaka mahkeme dosyasına sunul-

Trafik ışığı kurallarının ihlalinde kusurun derecesine ilişkin doktrinde yapılan görüşlere katılan *Avcı* da kırmızı ışıkta durmayan sigorta ettirenin trafik kurallarını ihlal ettiğini ve trafiğin güvenliği açısından bir tehlike arz etmesi nedeniyle, sigorta ettirenin ağır kusurla hareket ettiğinin aksi ispatlanabilir bir karine olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁹. Ayrıca sigorta ettirenin kusurunun derecesinin belirlenmesinin sigorta hukuku açısından bir önemi bulunduğunu, zira kırmızı ışıkta kasten bir geçiş yapıldıysa ve bu sebeple riziko gerçekleşmesine sebep olunduysa, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünden kurtulduğunu belirtmektedir²⁰.

Kara, Alman Federal Mahkemesi'nin yerleşmiş içtihatlarına göre ağır kusur kavramının değerlendirilmesinde, sadece trafik kurallarının getirdiği objektif ölçütlerin yeterli olmadığını, bununla beraber sorumlu tutulan sigorta ettireni ilgilendiren sübjektif hal ve şartların da dikkate alınması gerektiğini, zira sübjektif şartların ağır kusuru hafifletebildiğini belirtmektedir²¹. Sürücünün sadece trafik ışıklarına uymaması eylemini baz alarak kast veya ağır kusur yönünde bir nitelendirme yapmaya çalışmanın hatalı olacağını, zira kırmızı ışıkta geçmenin bir dalgınlık sonucu olabileceği gibi, bazen kalp krizi geçirip bilincini yitirme sebebiyle de gerçekleşebileceğini ve sigorta ettirenin asli kusurlu sayılmasına rağmen, somut olayın özelliğine göre ağır kusurlu kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir²².

Yavaşı de sigorta ettirenin, hal ve şartların yüklediği özen gösterme ve tedbir alma görevlerine veya bir hareket tarzı emreden objektif kurallara “tam bir aldırmaçlık” içinde bulunması halinde ağır kusurlu olarak değerlendirileceğini; fakat araç sürücüsü sigorta ettirenin salt kırmızı ışıkta geçmesi nedeniyle trafik kurallarına aykırı davranışının %100 kusurluluk teşkil etse dahi, başlı başına kast veya ağır kusur olduğu anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir²³.

ması ve hakimi de ikna edecek ölçüde ispat faaliyetinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. **Memiş**, s. 18.

¹⁸ Bkz. **Memiş**, s. 18.

¹⁹ Bkz. **Avcı**, Zehra: Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 84-85.

²⁰ Bkz. **Avcı**, s. 85.

²¹ Bkz. **Kara**, Hacı: Sigorta Hukuku, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 363.

²² Bkz. **Kara**, s. 363.

²³ Bkz. **Yavaşı**, Mahmut: Kara Taşıtları Sigortaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 408-409.

Çelik de trafik ışığı kurallarının ihlal edilip kırmızı ışıkta durulmamasının, tıpkı kaygan zeminde ani fren yapma, hatalı sollama, mucurlu yolda hızını kesmeme, kavşaklara ve dönemeçlere hızla girme, uykusuz ve yorgun uzun süre araç kullanma gibi durumlar ile muadil görülebileceğini; kaza yapan sürücünün yüzde yüz ve tam kusurlu bulunabilecek olmasına karşın, bu hallerin “*dikkatsiz ve tedbirsizce, kurallara ve yasaklara aykırı*” olarak araç kullanma kapsamında olduğunu, bu sebeple sürücünün kusurunun ağırlığının “*kasıtlı veya kasta yakın bir ağır kusur*” sayılamayacağını belirtmiştir²⁴.

Karasu, somut olayın kendi özel yapısı içerisinde bir değerlendirilmeye tabi tutulmaksızın, kırmızı ışıkta geçmenin her somut olay için ağır kusur oluşturacağını kabul etmenin, tıpkı trafik ışığı kurallarını ihlal etmek gibi KTK m.84 kapsamında asli kusur sayılan diğer tüm hallerin de sigorta teminatı kapsamı dışında bırakılması sonucunu doğuracağını, ne Kanun’da ne de Trafik Sigortası Genel Şartları’nda bu konuda açık bir düzenlemeye yer verildiğini belirtmiştir²⁵. Kırmızı ışıkta geçen sürücünün ağır kusuru konusunda somut olaydan bağımsız nitelikte genel bir kural öngörmek ve kesin nitelendirmelerde bulunmak hatalıdır²⁶.

Karasu’ya göre, bir sürücü, hiçbir neden yok iken kırmızı ışıkta geçerse, bu davranışı ağır kusurludur. Ancak sürücü, kırmızı ışık henüz yanmadan sarı ışıkta kavşağı geçeceğini ümit ederek hareket etmiş fakat kavşağı geçmeden kırmızı ışık yanmışsa, bu tür zamanlama hatalarında, somut olayın diğer şartları da değerlendirilerek ağır kusurdan bahsedilmemesi söz konusu olabilir²⁷. Ayrıca sigorta şirketinin zarar görene ödediği tazminat bedeli nedeniyle, sigorta ettirene rücu edebilmesi için zararın doğumuna neden olan trafik ışığı kurallarını ihlal ile sigorta ettirenin ağır kusuru arasında bir nedensellik bağının da olması gerekir²⁸.

B. Trafik Işığı Kurallarının İhlalinde Kusura İlişkin Yargı Kararları

Trafik ışığı kurallarının ihlalinde kusura ilişkin hem Yargıtay ilgili Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu’nun hem de Yargıtay ilgili Ceza Daireleri ile Ceza Genel Kurulu’nun kararları bulunmaktadır. Her ne kadar

²⁴ Bu hususta bkz. *Çelik*, s. 957.

²⁵ Bkz. *Karasu*, Rauf: Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s. 115-116.

²⁶ Bkz. *Karasu*, s. 116.

²⁷ Bkz. *Karasu*, s. 116.

²⁸ Bkz. *Karasu*, s. 116.

ceza yargılamasında failin kusurlu olup olmadığına ilişkin ceza hakiminin değerlendirmesi, hukuk hakimini bağlamasa da²⁹ özet bir şekilde ilgili Yargıtay Ceza Dairelerinin kararlarına değinmek faydalı olacaktır.

1. Ceza Yargılamasına İlişkin Yargıtay Kararları

Trafik ışığı kurallarının ihlali nedeniyle ceza yargılamasına konu olmuş kararlar incelendiğinde, tartışma konusu yapılan iki başlık olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki, dosyadaki beyanlar dışında, sanıktan veya mağdurdan hangisinin kırmızı ışıkta geçtiğine dair bir delil bulunamamasına yöneliktir. Taraflardan hangisinin kırmızı ışıkta geçtiğinin tespit edilemediği ceza yargılamalarında, “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesi gereğince, beraat kararı verilmiştir. Gerçekten de kırmızı ışıkta geçen tarafın tespit edilememesi nedeniyle, sanığa veya mağdura bir kusur atfedilememiştir³⁰. Diğer başlıkta ise, sanığın kırmızı ışıkta geçip trafik ışığı kurallarını ihlali tespit edilmiştir. Bu eylem aynı zamanda sanığın, kusurunun derecesine bağlı olarak TCK 179 veya TCK 180 uyarınca trafik güvenliğini kast veya taksirle tehlikeye sokma suçlarından birini işlediği anlamına gelir³¹.

²⁹ Somut bir olayda borçlu veya failin kusurlu olup olmadığına dair değerlendirme kriterleri, ceza hukuku ve sorumluluk hukuku bağlamında bazı farklılıklar barındırır. Sorumluluk hukukunda objektif kusur teorisinin benimsenmesi, borçlu veya failin kusurlu olduğu yargısına daha kolay şekilde ulaşılmasının sebebidir. Nitekim TBK m.74’te de hakim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı yönünde ceza hukuku hakiminin değerlendirmesi ile bağlı olmadığı hususu yer almıştır. Bu hususta bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 86 vd.; **Eren**, s. 666; **Çelik**, s. 354 vd. Hal böyle olmakla birlikte, ceza mahkemesi kararındaki maddi olguların tespitine ilişkin kesinleşmiş hususlar ise hukuk hakimini bağlar. Bu hususta bkz. “*Yargıtayın yerleşik uygulamasına ve öğretilerdeki genel kabule göre, maddi olgunun tespitine ilişkin ceza mahkemesi kararı hukuk hâkimini bağlar.*” Yarg. HGK., T.10.11.2020, E.2017/2112, K.2020/850, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 07.01.2024.

³⁰ Bu hususta bkz. “*... Olay yeri ışık kontrollü kavşak olmasına rağmen trafik tespit tutanağında ve tarafların anlatımlarında ışıkların yanıp yanmadığına ilişkin beyana rastlanmadığı, yanyorsa ne şekilde yandığının belirlenmesinin kusur oranını etkileyeceği cihetle bu husus açıklığa kavuşturulup sonucuna göre kusur oranlarının tespiti için bilirkişi mütalaasına başvurulması gerekirken trafik tespit tutanağında sanığın geçiş önceliğine uymaması sebebiyle kusurlu kabulünü, kırmızı ışıkta geçtiği şeklinde yorumlayarak sanığın tam kusurlu kabul eden bilirkişi raporuna dayanılarak hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir ...*” Yarg. 2.CD., T. 17.02.2000, E. 2000/1116, K. 2000/1614, Kazancı Veri Tabanı, E.T. 10.01.2024; yine benzer yönde bkz. Yarg. 12.CD., T. 12.06.2013, E. 2012/22893, K.2013/15996, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³¹ Nitekim Yargıtay da “*kırmızı ışıkta geçen sanığın, kastının bulunmadığı, eyleminin dikkatsizlik ve tedbirsizlik sonucu gerçekleşmesi nedeniyle beraatine karar verildiği*” yerel mahkeme kararını; CD görüntüleriyle kırmızı ışıkta geçtiği sabit olan sanığa ilişkin TCK 179/2 bağlamında suç unsurlarının oluştuğu gözetilmeksizin hüküm kurulması sebebiyle

Bununla beraber yargılamaya konu olan olayların bazılarında, trafik ışığı kurallarını ihlal aynı zamanda başka bir mağdurun yaralanmasına veya ölmesine de neden olmuştur. Bu tür somut olaylarda failin kusurunun derecelendirilmesi açısından, olayın ve failin özelliklerine göre, kimi kararlarda failin suçu bilinçli taksir³² ile işlediğine, kimi kararlarda ise olası kast³³ ile işlediğine hükmedilmiştir.

bozmuştur. Bkz. Yarg. 12.CD., T. 15.01.2015, E.2014/14542, K.2015/508, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³² Kendisine yanan fasıllı kırmızı ışığa rağmen hızını dahi azaltmayıp kavşağa giren sanığın, sarı ışıkta geçen ve geçiş hakkı kendisinde olan maktüle çarpıp ölümüne neden olduğu olayda; sanığın neticeyi istemediği, ancak öngördüğü, fakat buna rağmen neticenin meydana gelmeyeceğine olan güven ile yükümlülüklerine aykırı davrandığı ve bu nedenle bilinçli taksir ile cezalandırılmasına ilişkin bkz. Yarg. CGK., T. 25.03.2008, E.2008/9-43, K.2008/62, Kazancı Veri Tabanı, E.T.:10.01.2024; yine benzer şekilde “Örneğin, sevk ve idaresindeki araçla trafikte seyri esnasında, kendi yönündeki araçlara kırmızı ışığın yandığını ve diğer istikametten gelen araç veya yayaların hareket etmeye başladığını görmesine rağmen şoförlük yetenek ve tecrübelerine güvenerek süratle yola girip yaya veya araçlara çarpan fail, gerçekleşen zararlı neticeyi öngörmesi ancak istememesi nedeniyle bilinçli taksirden sorumlu olacaktır.” Yarg. CGK., T. 10.02.2022, E.2019/652, K.2022/80, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; “sanığın, sevk ve idaresindeki LPG tankeri ile çevre yolunda seyir hâlinde iken ışık kontrollü kavşağa geldiğinde, kendi seyir yönüne kırmızı ışık yanmasına rağmen kavşağın henüz boş olmasından faydalanarak karşıya geçmeye çalıştığı ancak kendi yönlerindeki araçlara yeşil ışık yanması nedeniyle aynı kavşağa giren katılanların bulunduğu araca çarparak birden fazla kişinin yaralanmasına neden olduğu olayda, sanığın önüne çıkan aracı görür görmez frene basması nedeniyle meydana gelen muhtemel neticeyi engellemeye yönelik davranışlarda bulunduğu bilinçli taksirle hareket ettiği” Yarg. CGK., T. 06.06.2017, E. 2017/108, K. 2017/311, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; “trafik ışığı bulunan kavşaktan kırmızı ışık ihlali yapmak suretiyle hızlı bir şekilde geçen sanığın, o esnada yaya bandı üzerinden yolun sağ tarafından sol tarafına bisikletiyle geçmekte olan kişiye çarparak ölümüne neden olduğu olayda, sarı ışığın yandığını gören sanığın kırmızı ışığa yakalanmamak için hızını artırmak suretiyle şoförlük becerisine ve şansına güvenerek kavşaktan geçtiği ve önüne çıkan bisikletliyi görür görmez frene basarak neticeyi önlemeye çalıştığından eylemini bilinçli taksirle işlediği” Yarg. CGK., T. 15.01.2019, E. 2017/701, K.2019/6, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³³ “... Kavşağa yaklaşırken hızını azaltmayıp kendisine kırmızı ışık yandığını ve yan şeritteki diğer araçların durduğunu görmesine rağmen durmayarak hızlı bir şekilde kavşaktan geçen ve önüne araç çıkmasına rağmen frene basmayan sanığın, meydana gelen muhtemel neticeyi engellemeye yönelik herhangi bir davranışı bulunmadığından eyleminin olası kastla öldürme suçunu oluşturduğu ...” Bkz. Yarg. CGK., T. 02.07.2019, E.2019/121, K.2019/518, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; yine benzer şekilde bkz. “Sanığın, yerleşim yeri içerisinde, azami hız sınırının saatte 50 km olduğu bölgede, Yasa'nın öngördüğü azami hızın çok üzerinde saatte yaklaşık 110 km süratle seyir hâlinde bulunması, yaya geçidinde karşıdan karşıya geçebilecek yayaların önüne çıkabileceğini öngördüğü hâlde, o sırada yeşil ışıkta yaya geçidini kullanarak

Ceza yargılamasına konu olmuş kararlarda, failin kişisel özellikleri ve içinde bulunduğu hal ve şartlara ek olarak objektif düzeydeki yolun niteliği, görüş mesafesi, olayın gece veya gündüz meydana gelmesi, kırmızı ışıktaki geçildiği esnada aracın hızı, sürülen aracın türü gibi birçok husus, kararın verilmesinde kıstas olarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan ceza yargılamasındaki kararlarda kusura ilişkin değerlendirmelerin, hukuk yargılamasındaki kararlarda yer alan kusura ilişkin değerlendirmelerden daha zengin olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

2. Hukuk Yargılamasına İlişkin Yargıtay Kararları

Trafik ışığı kurallarını ihlal sebebiyle, yargılamaya konu olmuş somut olayların kusur yönünden değerlendirmesine girmeden önce, bahsedilmesi gereken sorunlardan biri, ihlali gerçekleştirenin hangi taraf olduğuna yönelik ispat meselesidir. Gerçekten de birçok somut olayda, trafik ışığı kuralını ihlal edip kırmızı ışıktaki geçen taraf, deliller ile kesin olarak tespit edilememiş³⁴, birtakım kararlar ise eksik inceleme nedeniyle Yargıtay tarafından bozulmuştur³⁵.

yolun karşısına geçmekte olan mağdur çocuğa kendi yönündeki araçlara kırmızı ışık yanmasına karşın, kırmızı ışıktaki geçmek suretiyle büyük bir hızla çarpmış olması, bilinçli taksirin özünü oluşturan ve bilinçli taksiri, olası kasttan ayıran en önemli ilke olan, öngörülen ve gerçekleşen neticenin istenmemesi ve sonucu engellemeye yönelik frene basma, hızını azaltma yönünde hiçbir çaba göstermemesi, bu şekilde öngördüğü muhtemel neticeyi engelleme çabasının ya da neticeyi göze almadığına dair bir davranışının bulunmaması, başka bir ifadeyle gerçekleşen muhtemel neticeye kayıtsız kalarak kabullenmesi, ayrıca somut olayın kanun koyucu tarafından olası kastın düzenlendiği madde gerekçesinde belirtilen örnek olaydaki gibi gerçekleştiğinin de anlaşılması karşısında sanığın eyleminin olası kastla yaralama suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.” Yarg. CGK., T. 21.05.2020, E.2018/473, K.2020/225, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³⁴ Bilirkişi raporunda kırmızı ışıktaki geçen davalının kusurlu bulunduğu, Ankara Adli Tıp Kurumu raporu ve Adli Tıp Kurumu İstanbul Trafik İhtisas Dairesi raporunda ise hangi tarafın kırmızı ışıktaki geçtiğinin tespit edilemediği, raporların birbiriyle çeliştiği ve dosya kapsamındaki delillerden hangi tarafın kırmızı ışıktaki geçtiği tüm incelemeye rağmen belirlenemiyorsa, bu durumda her iki tarafın da %50 kusurlu olduğunun kabul edilmesine ilişkin bkz. Yarg. HGK., T.10.11.2020, E.2017/2112, K.2020/850, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 07.01.2024; benzer şekilde bkz. Yarg. 17.HD., T. 04.04.2011, E.2010/9682, K.2011/3012, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 07.01.2024.

³⁵ “... Somut olayda ise, mahkemece yapılan inceleme ve araştırma hükme varmaya yeterli olmayıp, bu eksik inceleme nedeni ile işletenler yönünden tehlikelerin bu aşamada eşit varsayılarak zararın yarı yarıya paylaşılması olanağı bulunmamaktadır. ...” bkz. Yarg. HGK., T. 04.04.2007, E.2007/104, K.2007/180, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; “... Açıklanan çelişkinin giderilmesi için olay tarihinde kaza yeri kavşakta hangi yöne kırmızı, hangi yöne sarı ışık yandığının belediyeden sorulması,

Çalışma açısından incelenmesi gereken esas mesele ise, trafik ışığı kuralını ihlal eden sürücünün kusuruna yöneliktir. Bu açıdan Yargıtay kararlarına kusur yönünden damga vuran kavramlar, “*asli kusurlu*”, “*tam kusurlu*” ve “*%100 kusurlu*” şeklindedir. Oysa kusurun kast ve ihmâl şeklinde iki türü bulunmaktadır ve hukuk yargılamasında trafik ışığı kurallarının ihlali açısından, kast veya ihmâlin tartışma konusu yapıldığı uyuşmazlıklar son derece sınırlıdır.

Trafik ışığı kuralını ihlal eden sürücüler, birçok yargı kararında, KTK m.84/1-a uyarınca “*asli kusurlu, tam kusurlu*” kabul edilmişlerdir³⁶. Bununla beraber, “*asli kusurlu, tam kusurlu, %100 kusurlu*” gibi kavramların, kusurun derecelendirilmesi yönünden yerlerine ilişkin de yargının içtihatları bulunmaktadır³⁷.

Bunun yanında, trafik ışığı kurallarının ihlali halinde, sürücünün eyleminin kasta varan bir ağırlıkta olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerin bulunduğu yargı kararlarına rastlamak da mümkündür³⁸. Sürücünün yalnızca kırmızı ışıkta geçmesinin, kastı ispatlamadığı ve bu nedenle de sigorta şirketinin, zarar gören üçüncü kişiye ödediği sigorta tazminatını, zarar veren sigorta ettirene rücu edemeyeceği birçok kararda sabittir³⁹.

gerekir. Bu noksanlık giderilmeden kusur oranlarının belirlenmesi doğru değildir. ...”
bkz. Yarg. 17.HD., T. 12.06.2006, E.2006/3410, K.2006/5307, Kazancı Veri Tabanı, E.T.: 10.01.2024.

³⁶ “... KTK’da asli kusur sayılan, trafik işaretlerine uymama ve kırmızı ışıkta geçme kuralını ihlal eden davalı sürücünün tam kusurlu eylemi nedeniyle kazanın gerçekleştiği ...”
Yarg. 17.HD., T. 08.02.2021, E.2020/158, K.2021/910, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; benzer şekilde bkz. Yarg. 17.HD., T. 11.03.2010, E.2009/9345, K.2010/2116, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³⁷ Bu hususta özellikle bkz. “*Bilindiği üzere, ağır kusur kavramı özel hukuk kavramı olup kasıt olmamakla beraber kasta yakın bir kusurun mevcudiyetini ifade eder. Dava konusu olayda ise davalı sigortalı aracın sürücüsünün salt kırmızı ışıkta geçmesi nedeniyle trafik kurallarına aykırı davranışı nedeniyle %100 kusurlu bulunması, başlı başına kasıtlı ya da ağır kusuru olduğu anlamına gelmez.*” Yarg. 17.HD., T. 25.05.2016, E.2016/3422, K.2016/6357, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; yine aynı yönde bkz. Yarg. 11.HD., T. 23.04.2003, E.2002/10805, K.2003/2800, Kazancı Veri Tabanı, E.T.: 10.01.2024; Yarg. 17.HD., T. 11.03.2010, E.2009/9345, K.2010/2116, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

³⁸ “... davalı araç sürücüsünün kırmızı ışıkta durması gerekirken, durmadığı belirginse de; bunu sırf diğer (kırmızı ışık yandığında kavşakta olup olmadığı belli bulunmayan, ancak kırmızı ışıkta, geçilmesinden sonraki aşamada gerçekleşen çarpma anında kavşakta olduğu açık bulunan) araca çarparak ona zarar vermek kastıyla yaptığını gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır.” Yarg. HGK., T. 10.12.2003, E.2003/11-756, K.2003/743, Kazancı Veri Tabanı, E.T.: 10.01.2004.

³⁹ Bu hususta bkz. “*Mahkemece, E sınıfı ehliyetle sahip olan kişilerin B sınıfı ehliyetle kullanılması gereken araçları da kullanma selahiyetine sahip olmaları ve sırf kırmızı ışıkta*

Bununla birlikte Trafik Sigortası Genel Şartları B.4.a'daki hüküm, sigorta ettirenin, kasti veya ağır kusurlu şekilde bir davranışta bulunması halinde, sigorta şirketinin rücu hakkı bulunduğunu belirtmektedir. Her ne kadar trafik ışığı kurallarının ihlalinde, sigorta ettirenin kastının mevcudiyetine dair değerlendirmelere ilişkin yargı kararlarına rastlamak mümkün olsa da ağır kusur boyutunda değerlendirmeler eksiktir. Kaldı ki ağır kusur⁴⁰, teknik açıdan da hatalı bir terimdir⁴¹. Ancak ağır veya hafif kusur şeklinde bir ayırma gidilecek olursa, kastın yanında ağır ihmalin de ağır kusur şemsiyesi altında olduğu belirtilmektedir⁴². Yargıtay'ın, kırmızı ışıkta geçip trafik kazasına sebep olan sigorta ettirene karşı, sigorta şirketinin rücu hakkının bulunmadığına ilişkin kararlarının mefhum-u muhalifinden çıkan sonuç, Yargıtay'ın trafik ışığı kurallarının ihlalinde sigorta ettirenin kusurunu, ağır ihmal derecesinde de görmediğidir⁴³.

Son olarak trafik ışığı kurallarının ihlalinde, her somut olayın kendi özelinde⁴⁴ değerlendirilmesi gerektiğini⁴⁵, diğer yandan trafik ışığı kuralla-

geçmesinin kasti ispatlanmadığından ağır kusurlu kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.” Yarg. 17.HD., T. 06.06.2016, E.2016/4191, K.2016/6881, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

⁴⁰ Doktrinde ve yargı kararlarında hatalı bir alışkanlık olarak kusur kelimesinin ihmal kelimesi yerine kullanıldığı; kusurun yalnızca kast ve ihmal olarak iki türünün bulunduğu; ağır-orta veya hafif kusur şeklinde bir hukuki terimin doğru bir kullanım olmadığı yönünde bkz. **Eren**, s. 665, dn. 256.

⁴¹ Yürürlükteki Türk Borçlar Kanunu, henüz tasarı halindeyken dahi, hafif kusur ve ağır kusur kavramlarının tasarıda yer almasının hatalı olduğu ve tasarımın bu kavramlardan arındırılması gerektiği öne sürülmekteydi. Bkz. **Atamer**, Yeşim: “Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirme ve Teklifler”, Hukuki Perspektifler Dergisi, 2006, N.6, s. 10 ve 21.

⁴² Bu hususta bkz. **Gönül Koşar**, s. 202. Hal böyle olmakla birlikte, ağır kusur şemsiyesi altında yalnızca kastın bulunduğu, ağır ihmal konusunda ise bir değerlendirmede bulunulmadığı ve bu nedenle de ağır ihmalin ağır kusur şemsiye altında olmadığı yönünde bir intiba oluşturabilecek nitelikte bkz. “... *Bozma sonrası yapılan yargılama sonrasında mahkemeye, aracın hasta ve sakat aracı olduğu, davacının söz konusu aracı kullanma ehliyetine haiz olduğu, davalının kırmızı ışıkta geçtiği iddiasına ilişkin olarak ise davalının kırmızı ışıkta geçtiğinin kabulü halinde dahi kasti ispatlanmamış ise bunun ağır kusur kabul edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine ...*” Yarg. 17.HD., T. 06.11.2019, E.2017/5707, K.2019/10218, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

⁴³ Bu yönde bkz. Yarg. 17.HD., T. 07.11.2019, E.2017/2256, K.2019/10292, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; Yarg. 17.HD., T. 12.11.2019, E.2017/4135, K.2019/10470, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

⁴⁴ Davacı yeşil ışıkta geçmesine rağmen, zamanında fren yapmamış ve kırmızı ışıkta geçen davalının aracına çarpmıştır. Yargıtay, kırmızı ışıkta geçen %75 kusurlu, fren yapmayan davacının %25 kusurlu olarak değerlendirildiği bilirkişi raporunu doğru bulmayıp

rını ihlal vakalarının birçoğunun aynı şekilde “*asli kusurlu, tam kusurlu, %100 kusurlu*” gibi terimlerle değerlendirilmesinin hatalı hukuki sonuçlara yol açabileceğini vurgulamak gerekir⁴⁶.

III. TRAFİK IŞIĞI KURALLARINI İHLALİN ÇEŞİTLİ GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ VE İHLALDEKİ KUSURA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

A. Trafik Işığı Kurallarını İhlalin Çeşitli Görünüş Biçimleri

Doktrinde ileri sürülen görüşlerden de fark edileceği üzere, trafik ışığı kurallarının ihlal edilmesinde kusur meselesi, üzerinde mutlak biçimde karara varılacak nitelikte değildir. Gerçekten de bu mesele, her somut olay

kırmızı ışıkta geçen davalıyı asli ve tam kusurlu olarak değerlendirmiştir. Bkz. Yarg. HGK., T. 05.10.2021, E.2017/2246, K.2021/1149, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; buna karşın bir başka olayda, kırmızı ışıkta geçen sürücünün kusuru %70, kavşağa yaklaşırken hızını azaltmayan sürücünün kusuru ise %30 olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Yarg. 17.HD., T. 09.10.2019, E. 2017/807, K.2019/9169, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024. Doktrinde ise bu konuya ilişkin haklı olarak şu soru sorulmaktadır: “*Acaba trafik ışıklarının olduğu bir kavşağa yaklaşan ve kendisine yeşil yanmakta olan sürücü; diğer yolda kırmızı yanmaktayken, oradan kavşağa girmek üzere olan sürücünün kırmızı ışıkta durmayıp kavşağa girebilme ihtimalini düşünmek, bunu hesaba katmak zorunda mıdır?* Tam da bu nedenle kırmızı ışıkta geçen sürücü lehine bir indirim uygulanması oldukça tartışmalıdır. Bu husustaki Yargıtay kararı ve buna dair yorumlar için bkz. Yarg. 17. HD., T. 12.11.2012, E. 2012/6429, K.2012/12406, **Ünan**, Cilt VI, s. 216-219; bir diğer somut olayda ise, davalı kendisine yeşil ışık yanmaktayken kavşağa girmiştir, fakat aynı zamanda davacının da karşıdan kırmızı ışıkta kavşağa girdiğini görmüştür. Her ne kadar kavşaklarda geçiş hakkı, kendisine yeşil yanan sürücüde ve somut olayda davalıda olsa da; kırmızı ışık ihlali yaparak da olsa kavşağa giren bir aracın olduğunu gören davalının durmayıp kavşakta davacıya çarpması da kusurlu bir hareket olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Yarg. 11.HD., T. 17.05.2006, E.2005/5728, K.2006/5791, (**Çelik**, Salih/**Muktedir**, Lale: Özetli - İçtihatlı - Uygulamalı Sigorta Hukuku Cilt 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s. 1211).

⁴⁵ Sürücünün yorgun ve uykusuz olduğu için kırmızı ışıkta geçtiği iddiası, haklı olarak kusurun ağırlığının hafiflemesi ve tazminatın indirilmesi için bir sebep değildir. Bkz. Yarg. 17.HD., T. 02.05.2016, E.2016/4402, K.2016/5273, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

⁴⁶ Bu noktada, Yargıtay’ın kararlarına konu olmuş iki somut olaya değinmek gerekir. Her iki somut olayda da sürücüler, kırmızı ışıkta geçip trafik ışığı kurallarını ihlal etmiş ve her iki olayda da motosiklete çarpmıştır. Her iki olayda da motosiklet sürücülerinin kaskı takılmamış haldedir. Ancak Yargıtay, olayların birinde sürücünün kaskını takmamasını müterafik kusur olarak nitelendirirken; diğerinde sürücünün kaskını takmamasını müterafik kusur olarak nitelendirmemiştir, zira kask takılı olsa dahi, çarpmanın etkisiyle ölüm gerçekleşeceği için, kırmızı ışıkta geçen sürücü kusurun tamamından sorumlu olmuştur. Bkz. Yarg. 17.HD., T. 18.02.2021, E.2020/12901, K.2021/1573, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024; Yarg. 17.HD., T.08.02.2021, E.2020/158, K.2021/910, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

açısından dikkatle değerlendirme yapılması gereken bir hukuki sorundur. Zira trafik ışığı kurallarının ihlal edilmesi, her somut olay açısından farklı şekilde tezahür edebilir. Bu noktada, trafik ışığı kurallarının ihlal edilmesinde kusura ilişkin değerlendirmelere geçmeden önce, trafik ışığı kural ihlallerinin hangi görünüş biçimlerinde karşımıza çıkabileceği yolunda bir sınıflandırma yapmak faydalı olacaktır. Aşağıdaki sınıflandırma, daha önce yargı kararına konu olmuş vakaların derlenmesiyle meydana getirilmiştir. Özellikle hukuk yargılamalarında, trafik ışığı kuralı ihlalinde sürücünün kusuru değerlendirilirken, dikkate alınan kıstasların son derece kısıtlı olması ve somut olaya dair çok fazla bilgi içermemesi nedeniyle, yabancı hukukta mahkeme kararlarına konu olmuş somut olaylardan da faydalanılmıştır. Uygulamada gerçekleşecek trafik ışığı kural ihlallerinin büyük çoğunluğu bu başlıklardan birine veya aynı anda birkaçına dahil olabilir, ancak istisnai olarak bu görünüş biçimleri dışında başka bir şekilde trafik ışığı kural ihlali de gerçekleşebilir.

Bununla birlikte, bu başlıkta yalnızca trafik ışığı kurallarını ihlalin hangi şekilde gerçekleşebileceğine yönelik değerlendirmeler yapılmış olup bunların sigorta tazminatından indirim sebebi olup olamayacağına veya sigorta şirketinin sorumsuzluğu sonucunu doğurup doğurmayacağına aşağıda⁴⁷ değinilecektir.

1. Trafik Işığının Sinyalizasyon Sisteminden Kaynaklanan İhlaller

Uygulamada trafik ışığı kuralı ihlallerinin en yaygın görünüş biçimlerinin başında trafik ışığı sinyalizasyon sisteminden kaynaklı ihlaller gelmektedir. Söz konusu ihlalde çoğunlukla, sürücü en az iki şeritli yolda seyir halindedir, fakat önüne çıkan trafik ışıklarındaki sinyalizasyon sistemine uygun davranamaz. Çoğunlukla ikiden çok şeridin bulunduğu bir yolun kavşağında, sağa dönüş veya sola dönüş ile herhangi bir yöne sapmadan düz devam ediş için farklı şeritler ve buna bağlı olarak da aynı kavşakta farklı trafik ışığı sinyalizasyon sistemleri bulunur. Trafığın seyrinde sürücünün kendisi için geçerli olan trafik ışığını ayırt edememesi, kural ihlali sonucunu doğuracaktır.

Bu noktada; bir kavşakta sağa dönüş yapma amacı bulunmayan sigorta ettirenin, sağa dönüş için yanan yeşil ışığı, kendisi için geçerli olduğunu varsayıp aslında kendisi için yanmakta olan kırmızı ışıkta geçiş yapması⁴⁸;

⁴⁷ Bu hususta bkz. IV, A ve IV, B.

⁴⁸ Bkz. **LG Münster, Urteil vom 20. 3. 2009 - 15 O 141/09**, (r+s 2010, s. 320); yine benzer nitelikte bkz. **OLG Stuttgart, Urteil vom 29.04.1999 - 7 U 260/98**, (VersR

beş şeritli bir yolda orta şeritte sabit bir hızla seyir halindeyken, diğer şeritlerdeki araçların yeşil ışık ile sağa veya sola dönüp trafik seyrine devam etmesiyle beraber sigorta ettirenin de kendini trafiğin seyrine kaptırıp kırmızı ışıkta geçmesi⁴⁹; düz bir yolda art arda sekiz gibi oldukça fazla sayıda trafik ışığının bulunduğu ve bunların her birinin sağa dönüş, sola dönüş ve düz geçiş için anlam ifade ettiği bir güzergahta, sigorta ettirenin özellikle trafik ışıklarında yeşilin yanması için gereken sürenin fazla olması nedeniyle bundan rahatsız olup kırmızı ışıkta geçiş yapması⁵⁰; iki şeritli bir yolda seyir halindeyken, kırmızı ışığı görüp durmasına rağmen, daha sonra sağ şeride başka bir aracın gelip onun da durduğunu görünce, yanan kırmızı ışığın aslında kendi şeridine değil de sağ şeritteki araçlara yönelik olduğunu düşünüp kırmızı ışıkta geçiş yapması⁵¹; sigorta ettirenin esasen kırmızı ışıkta durmasına rağmen, daha sonra yayalara yanan yeşil ışığın kendisi için geçerli olduğunu sanıp geçiş yapması⁵²; sigorta ettirenin iyi bildiği bir güzergah üzerinde, sürüş yaptığı yol da açık haldeyken, sarı ışığı görüp geçmek isterken kırmızı ışığın ilk saniyesinde geçmesi⁵³ trafik ışığının sinyalizasyon sisteminden kaynaklanan ihlallere ilişkin somut örneklerdir.

2. Trafik Işığını Sınırlı Görüş Açısından Kaynaklanan İhlaller

Yaygın olarak rastlanılan bir diğer trafik ışığı kural ihlali ise, trafik ışığını sınırlı görüş açısından kaynaklı ihlallerdir. Burada trafik ışığını sınırlı görüş açısında yakalanma hali, sürücünün gerekli dikkat ve özeni göstermemesi nedeniyle gerçekleşebileceği gibi; sürücü, trafiğin seyri esnasında kendi üzerine düşen tüm özen ve dikkati göstermesine rağmen yine de dış etkenlerden kaynaklı olarak bu şekilde dezavantajlı duruma düşebilir.

Sigorta ettirenin, güneş ışınlarının yoğun şekilde trafik lambasına vurması ve yansımadan yeşil ve kırmızıyı ayırt edememesi nedeniyle kırmızı

2000, s. 177); **OLG Hamm, 28.10.1998 - 20 U 118/98**, (r+s 1999, s. 145). Özellikle trafik ışıklarının üzerinde yön okları bulunuyorsa, sigorta ettirenin bu yön oklarına yönelik olarak trafik ışıklarına bir anlam yüklemesi gerektiği; aksi takdirde ışıklarda yön oklarının bulunmasının anlamsız olacağı ve bu nedenle sağa yön oku bulunan ışığın yeşil yanmasının, sola dönmek isteyen sigorta ettiren için de geçiş açısından aynı anlamı ifade etmeyeceğine ilişkin bkz. **OLG Hamm, 23.06.1995 - 20 U 45/95**, (r+s 1996, s. 13).

⁴⁹ Benzer bir olay için bkz. **LG Essen, Urteil vom 18.09.2006 - 8 O 28/06**, (r+s, s. 12).

⁵⁰ Bkz. **AG Düsseldorf, Urteil vom 31.08.2006 - 27 C 6072/06**, (r+s 2007, s. 152).

⁵¹ Bkz. **OLG Hamburg, Urteil vom 17.11.2004 - 14 U 80/84**, (Deutsches Autorecht 2005, s. 86).

⁵² Bkz. **OLG Köln, Urteil vom 02.11.2004 - 9 U 36/04**, (Schaden-Praxis 2005, s. 350).

⁵³ Bkz. **OLG Nürnberg, Urteil vom 30.01.2003 - 8 U 2761/02**, (r+s 2004, s. 498).

ışıkta geçmesi⁵⁴; sigorta ettirenin yoğun güneş ışınlarının olduğu bir saatte, trafik ışıklarının bulunduğu bir kavşağa yaklaşmaktayken hızını azaltmadan kavşağa gelmesi ve o sırada güneş ışınlarından kaynaklı olarak trafik lambasında yanan ışığı göremeyip kırmızı ışıkta geçmesi⁵⁵; yolun yapısı gereği kavşaktaki trafik ışığını ayırt etmek için oldukça kısa bir süreye sahip olan sigorta ettirenin, ışığın yeşilden kırmızıya dönüşünü anlık olarak görüp durmaması ve seyrine devam etmesi⁵⁶; sigorta ettirenin trafik ışığının sınırlı görüş açısına sahip olmasından kaynaklı sinirlenip kırmızı ışıkta geçmesi⁵⁷; sigorta ettirenin kırmızı ışığın yanmakta olduğunun görüldüğü bir kavşak noktasına yaklaşmakta iken yeşil ışığın yanacağını umarak frene basmaması ve bu esnada trafik ışığının büyük bir ağaç tarafından kısa süreli engellenmesi nedeniyle ışığı göremeyip kırmızı ışıkta geçiş yapması⁵⁸ trafik ışığını sınırlı görüşten kaynaklanan ihlallere ilişkin somut örneklerdir.

3. Çeşitli Dikkat Dağıtıcı Unsurların Varlığından Kaynaklanan İhlaller

Trafik ışığı kural ihlalleri her zaman trafik ışığı ile bağlantılı olmayabilir. Her ne kadar trafik ışığının sinyalizasyon sisteminden ve trafik ışığını sınırlı görüş açısından kaynaklanan ihlaller daha yaygın ise de bazen trafikte gelişen koşullar ile sigorta ettirenin dikkatinin dağılması da trafik ışığı kuralı ihlali yapılmasına neden olabilir.

a. Trafikte Bir Başka Aracın Korna Çalması

Sigorta ettirenin dikkatinin dağılmasına ilişkin örneklerin en başında yeşil ışığın yanmasını beklerken arkadaki araçların korna çalması durumu gelir. Burada sigorta ettiren, arkadan gelen korna sesinin etkisiyle, yeşil ışığın yandığını düşünüp trafik lambasını kontrol etmeden kırmızı ışıkta geçiş yapar⁵⁹.

⁵⁴ Bkz. BGH, Urteil vom 15.07.2014 - VI ZR 452/13, (r+s 2014, s. 491).

⁵⁵ Bkz. AG Duisburg, Urteil vom 24.02.2010 - 50 C 2567/09, (Schaden-Praxis 2011, s. 28).

⁵⁶ “Zira böyle bir durumda sigorta ettirenin, trafikte bulunduğu koşullara ayak uydurması ve hızını azaltıp trafik ışığında yeşil yandığından emin olması gerekirdi”, LG Münster, Urteil vom 20.08.2009 - 15 O 141/09, (r+s 2009, s. 501).

⁵⁷ Bkz. AG Wetzlar, Urteil vom 14.07.2005 - 39 C 1213/04, (VersR 2006, s. 787).

⁵⁸ Bkz. OLG Köln, Urteil vom 25.06.2002 - 9 U 1/02, (r+s 2002, s. 407); yine trafik ışığının görülmesinin, sağ şeritteki büyük bir kamyon tarafından kapatılması nedeniyle kırmızı ışıkta geçilmesine ilişkin bkz. LG Arnsberg, Urteil vom 25.01.2005 - 5 S 141/04, (Zeitschrift für Schadensrecht (ZfS) 2005, s. 505).

⁵⁹ Buna benzer yönde bkz. OLG Koblenz, Urteil vom 23.09.2010 - 2 U 1021/09, (r+s 2012, s. 431); yine trafik ışıklarının gözlemlenmesi gerekirken, etraftaki trafığe ve çalan

b. Araç İçindeki Bir Yolcunun, Sürücünün Dikkatini Dağıtması

Sigorta ettirenin, çok şeritli bir yolda, trafik ışıklarının net şekilde görülebildiği bir ortamda, yanındaki yolcunun kendisiyle konuşmasına izin vermesi ve kavşağa girişten önce trafik ışığını kontrol etmemesi nedeniyle kırmızı ışıkta geçiş yapması⁶⁰; sigorta ettirenin yoğun şehir trafiği içerisinde, arkadaki yolcuların sürekli ilerideki kavşaktan sola dönmesi gerektiğini dikte ettikleri bir ortamda trafik ışığını gözden kaçırıp kırmızı ışıkta geçmesi⁶¹ veya arka koltukta oturan çocukların gürültüsünden kaynaklı dikkatinin dağılması⁶² ve kırmızı ışıkta geçmesi; sigorta ettirenin yolculuğa başlamadan önce dahi çok sarhoş olduğu görülen yolcuyu ön koltuğa oturtması ve sürüş sırasında onun fiziki müdahalesine karşı koymaya çabalarken yanan kırmızı ışıkta geçiş yapması⁶³ bu başlığa ilişkin somut örneklerdendir.

c. Özellikle Bir Konum veya Park Yeri Arayışı İçin Dikkatin Yol Yerine Telefon, Navigasyon Gibi Aletlere veya Başka Bir Yere Verilmesi

Gerçekleşen bazı trafik ışığı ihlalleri ise, sigorta ettirenin sürüş yaptığı muhite aşına olmaması, aracını park etmek için park yeri arayışı veya spesifik bir konumu bulma çabası esnasında dikkatini telefon veya navigasyon gibi aletlere vermesi ve bu sırada orada bulunan trafik ışığını es geçmesiyle oluşur. Bu bakımdan çok fazla sürüş deneyimi olmayan sigorta ettirenin bölgeye çok aşına olmaması ve dikkatinin navigasyon aletinde olması nedeniyle kırmızı ışıkta geçiş yapması⁶⁴, kiralık bir araç ile hiç bilmediği bir şehirde, spesifik bir restorantı ararken trafik ışığını fark etmeyip kırmızı ışıkta geçiş yapması⁶⁵ gibi örnekler verilebilir.

d. Sürücünün İçinde Bulunduğu İstisnai Duygu Halleri

Bazı trafik ışığı kuralı ihlalleri ise, sigorta ettirenin içinde bulunduğu oldukça istisnai duygu yoğunluklarından kaynaklanabilir. Bu istisnai duygu

korna seslerine göre kavşağa giriş yapıp rizikoya sebebiyet verilmesine ilişkin bkz. **OLG Hamm, Urteil vom 17.01.2001 - 20 U 28/00**, (r+s 2001, s. 317).

⁶⁰ Bkz. **LG Essen, Urteil vom 05.02.2010 - 10 S 32/10**, (Straßenverkehrsrecht (SVR), 2010, s. 307); yine benzer şekilde bkz. **OLG Köln, Urteil vom 19.02.2002 - 9 U 132/01**, (r+s 2003, s. 277).

⁶¹ Bkz. **OLG Rostock, Urteil vom 30.04.2003 - 6 U 249/01**, (r+s 2004, s. 58).

⁶² Bkz. **OLG Köln, Urteil vom 20.02.2001 - 9 U 173/00**, (r+s 2001, s. 235-236).

⁶³ Bkz. **LG Frankenthal, Urteil vom 17.02.1999 - 2 S 437/98**, (VersR 2000, s. 721).

⁶⁴ Benzer yönde bkz. **LG Rostock, Urteil vom 11.03.2004 - 3 O 98/03**, (Schaden-Praxis 2005, s. 22).

⁶⁵ Bkz. **OLG Koblenz, Urteil vom 09.09.2013 - 12 U 1198/12**, (r+s 2013, s. 545).

hallerinden bir kısmı sigorta ettirenin kusurunun derecesini düşürebilecek nitelikteyken, diğer kısmı herhangi bir etki göstermeyebilir.

İstisnai duygu hallerine ilişkin sigorta ettirenin annesinin hayati tehlikesinin bulunmasından dolayı dikkatinin dağınık olması ve arkadan çalan bir korna sesi ile trafik ışığına hiç bakmadan kırmızı ışıkta geçmesi⁶⁶; sigorta ettirenin uzun süredir hasta olan torununun sağlığına ilişkin endişeleri nedeniyle trafik ışığını kontrol etmeden kırmızı ışıkta geçmesi⁶⁷; sigorta ettirenin bir yandan tam zamanlı olarak çalışırken diğer yandan da kayınvalidesi için ev bakması ve bu nedenle oldukça stresli bir ruh hali içerisindeyken trafik ışığını kontrol etmeyip kırmızı ışıkta geçmesi⁶⁸; sigorta ettirenin gecedeki uzun bir sürüş sonucunda, yolculuğun son saatlerine yaklaşmak üzereyken yorgunluktan dolayı kendisi için geçerli olan trafik ışığını karıştırıp kırmızı ışıkta geçiş yapması⁶⁹; sigorta ettirenin kavşaktaki trafik ışığına kısa bir süre kala, sağ şeritten yüksek bir hızla gelen araç tarafından geçilmesi ve buna sinirlenip kırmızı ışıkta geçmesi⁷⁰; sigorta ettirenin kısa süreli bilinç kaybına yol açan uyku apnesi nedeniyle kırmızı ışık yanmaktayken arka arkaya iki kavşaktan geçmesi⁷¹ örnek verilebilir.

B. Trafik Işığı Kurallarının İhlaldeki Kusura İlişkin Değerlendirmeler

Sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazasına sebebiyet vermesi halinde, bu eyleminin kusurlu olup olmadığı, kusurlu ise bu eylemin ona isnat edilip edilemediği, şayet onun kusur ehliyeti bulunuyorsa, bu eylemindeki kusurunun derecesinin ne olduğu, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün akıbeti açısından cevaplanması gereken sorulardır.

1. Kusurluluğun Tespitin İlişkin Değerlendirmeler

Sorumluluk hukukunda bir kimsenin eyleminin kusurlu olup olmadığı, bu kimsenin içinde bulunduğu aynı sosyal gruptan, makul, dürüst ve orta zekalı bir modelin, aynı şartlar altında göstereceği örnek davranıştan sapıp

⁶⁶ Bkz. OLG Hamm, Urteil vom 08.09.2004 - 20 U 44/04, (r+s 2005, s. 99).

⁶⁷ Bkz. OLG Jena, Urteil vom 03.12.2003 - 4 U 760/03, (VersR 2004, s. 463).

⁶⁸ Bkz. OLG Köln, Urteil vom 19.11.2002 - 9 U 54/02, (Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht (NZV), 2003, s. 138).

⁶⁹ Bkz. OLG Stuttgart, Urteil vom 29.04.1999 - 7 U 260/98, (VersR 2000, s. 177).

⁷⁰ Bkz. OLG Düsseldorf, Urteil vom 09.02.2007 - 11 O 198/06, (Schaden-Praxis 2009, s. 297).

⁷¹ Bkz. BGH, Urteil vom 29.10.2003 - IV ZR 16/03, (VersR 2003, s. 1561).

sapmadığı ile tespit edilir⁷². O halde, trafikte bir aracın işletilmesi sırasında, objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin, olaylar karşısında hangi davranışları sergileyeceği tespit edilirse, sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığı da bu ölçütler ışığında saptanabilecektir.

a. Kural: Objektif Düzeyde Makul ve Dürüst Sürücü Modelinin Örnek Davranışından Sapılması Kusurluluk Teşkil Eder.

Sigorta ettirenin, trafikte bir aracın işletilmesi esnasında gerçekleştirdiği eyleminin kusurlu olup olmadığını tespit etmek için objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranışını belirlemek gerekir. Örnek davranışın belirlenmesinde, birtakım kriterler bulunmaktadır. Söz konusu kriterler doktrinde dışsal kıstaslar, içsel kıstaslar, somut olayın koşulları olarak tasnife tabi tutulmuştur⁷³.

Ayrıca kusurluluğun tespitinde esas alınacak bir diğer kriter de kanuni düzenlemelerdir⁷⁴. Çalışma açısından KTK m.84 ve buna bağlı yönetmelikler ile tesis edilmeye çalışılan hukuki nizam ışığında, trafik kurallarına uyulması gerektiği açıktır. Bu kurallar, örnek davranışın ne olması gerektiğini bizzat ortaya koymaktadır. Trafik ışığı kurallarına uyulmayıp kırmızı ışıkta geçilmesi, örnek davranıştan sapıldığına ve kusurlu olduğuna ilişkin çok önemli bir göstergedir⁷⁵. Zira sigorta ettiren tarafından gerekli özen ve dikkat gösterilmeyerek büyük ölçüde kusurun objektif unsurunun oluşumuna sebebiyet verilmiştir.

b. İstisna: Kusur Ehliyetinin Eksikliği

Bu noktada değinilmesi gereken diğer kavram kusurun subjektif unsurudur⁷⁶. Kusurun subjektif unsuru, eylemi gerçekleştiren kimsenin ayırt etme

⁷² Sorumluluk hukukunda kusurluluğun tespitine dair objektif(leştirilmiş) kusur teorisine ilişkin bkz. **Eren**, s. 654 vd.; **Baysal**, Başak: Haksız Fiil Hukuku BK m.49-76, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 60 vd.; **Gönül Koşar**, s. 77 vd.; **Sanlı**, Kerem Cem: Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007, s. 196 vd.

⁷³ Örnek davranışın tespitinde başvurulacak kıstaslar hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Gönül Koşar**, s. 157 vd.; yine bu hususta bkz. **Sanlı**, s. 196-197; **Canbolat**, Ferhat/**Gönül Koşar**, Günhan: “Sigorta Şirketinin Motorlu Aracın İşletilmesinden Doğan Hukuki Sorumluluğunda Zarar Görenin (Müterafik) Kusuru ve Dikkate Alınması”, Hacettepe Üniversitesi HFD, Cilt 12, Özel Sayı, 2022, s. 173 vd.

⁷⁴ Bkz. **Canbolat**, Ferhat/**Gönül Koşar**, Günhan: “Motorlu Aracın İşletilmesinden Doğan Hukuki Sorumlulukta Kusurun Önemi ve Sorumluluğa Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi HFD, Cilt 23, Sayı 2, 2021, s. 844; **Gönül Koşar**, s. 168.

⁷⁵ Bkz. **Gönül Koşar**, s. 168.

⁷⁶ Kusurun subjektif yönüne ilişkin bkz. **Eren**, s. 657-658; **Gönül Koşar**, s. 147 vd.; **Sanlı**, s. 196 vd.; **Baysal**, s. 76 vd.; özellikle tüzel kişiler açısından bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 65-

gücünün olup olmadığına ilişkindir. Gerçekten de sigorta ettiren, kırmızı ışıktaki geçip trafik ışığı kurallarını ihlal etmiş ve kazaya sebebiyet vermiş olabilir. Fakat sorumluluk hukukunda sigorta ettirenin bu eyleminin, ona isnat edilebilmesi de gerekir. Şayet sigorta ettirenin, kırmızı ışıktaki geçip trafik ışığı kurallarını ihlal ettiği esnada ayırt etme gücü yerinde değilse ve dolayısıyla kusur ehliyeti de bulunmuyorsa, bu ihlalinde ona kusur yüklenemeyecektir.

Bu açıdan uyku apnesinin neden olduğu kısa süreli bilinç kaybı nedeniyle⁷⁷ sigorta ettirenin kırmızı ışıktaki geçip kazaya sebebiyet vermesi halinde, kusur ehliyeti bulunmadığından gerçekleştirdiği eyleminde kendisine kusur isnat edilemez. Ancak sigorta ettirenin yorgunluk⁷⁸, üzüntü⁷⁹ ve uykusuzluk⁸⁰ gibi mazeretleri öne sürmesi, objektif kusur teorisinin varlığı karşısında kabul edilemez⁸¹. Kaldı ki bu hallerde kusur ehliyetinin eksikliğinden de söz edilemez.

2. Kusurun Derecelendirilmesine İlişkin Değerlendirmeler

Sigorta ettirenin, kırmızı ışıktaki geçip trafik kazasına sebebiyet vermesi halinde, objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranı-

68; “Kusurun objektif ve subjektif olmak üzere iki unsuru vardır. Kusurun subjektif unsuru, kusur ehliyeti için gerekli olan ayırt etme gücünü ifade ederken; objektif unsuru, soyut ve ortalama tipin örnek davranışından sapma anlamına gelmektedir. ...” Yarg. HGK. T. 20.04.2021, E. 2020/191, K.2021/514, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 07.01.2024.

⁷⁷ Bununla beraber rizikonun uyku apnesinin neden olduğu kısa süreli bilinç kaybı sebebiyle gerçekleştiğini iddia eden sigorta ettirenin, kısa süreli bilinç kaybına yol açan uyku apnesinin varlığını ispat etmesi gereklidir. Bkz. **BGH, Urteil vom 29.10.2003 - IV ZR 16/03**, (VersR 2003, s. 1561). Yine bu hususta bkz. **Fromm, Ingo Erich**: “Zur Einstandpflicht der Vollkaskoversicherung bei Sekundenschlaf am Steuer”, *Straßenverkehrsrecht (SVR)*, Sayı 4, 2015, s. 129-130.

⁷⁸ Kırmızı ışıktaki geçip trafik kazasına sebebiyet veren sigorta ettiren ağır ihmal derecesinde kusurludur. Uzun bir süredir araç sürmesi ve yolculuğun son saatlerinde yorgun düşmesi kusurunu hafifletmez. Bkz. **OLG Stuttgart, Urteil vom 29.04.1999 - 7 U 260/98**, (VersR 2000, s. 177).

⁷⁹ Uzun süredir hasta olan torununun sağlığına dair endişeleri bulunan sürücünün, bu duygu hali içerisinde kırmızı ışıktaki geçip kazaya sebebiyet vermesi, ağır ihmali olduğu gerçeğini değiştirmez. Bkz. **OLG Jena, Urteil vom 03.12.2003 - 4 U 760/03**, (VersR 2004, s. 463).

⁸⁰ Davalının yorgun ve uykusuz olduğu için kırmızı ışıktaki geçmesi, kusurunu hafifletici bir sebep olarak değerlendirilmemiştir. Bkz. Yarg. 17.HD., T.02.05.2016, E.2016/4402, K.2016/5273, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024.

⁸¹ Bu hususta bkz. **Gönül Koşar**, s. 163-164; **Canbolat/Gönül Koşar**, *Zarar Görenin Kusuru*, s. 177.

şından sapıp kusurlu olduğu tespit edildikten sonra, ikinci aşamada sigorta ettirenin bu eyleminin, örnek davranıştan ne derece saptığı belirlenmelidir. Bu açıdan sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip rizikoya sebebiyet vermesindeki kusurunun derecesi kast, ağır ihmâl veya hafif ihmâl teşkil edebilir⁸². Sigorta ettirenin kusurunun derecesi, her somut olay açısından farklılık gösterir, çünkü olayın yaşandığı mekan, zaman veya işletilen aracın tipi gibi dışsal kriterler ile somut olayın koşulları, her bir trafik ışığı kural ihlalinde soyut modelin örnek davranışında değişkenlikler yaratır.

a. Kast

Trafik ışığı kurallarına uymayıp trafik kazasına sebebiyet veren sigorta ettirenin, en ağır derecedeki kusuru, bu eylemi kast ile gerçekleştirmesidir. Kast, en yaygın tanımıyla hukuka aykırı davranış veya eylemin *bilerek* ve *istenerak* gerçekleştirilmesidir⁸³. Sigorta ettirenin kusurunun kast derecesinde olduğunun tespitinde, objektif düzeyde makul ve dürüst sürücünün örnek davranışını tespit etmeye gerek yoktur. Çünkü kast, temelde subjektif nitelikte bir değerlendirmenin sonucudur⁸⁴.

i. Doğrudan kast

Sigorta ettiren, trafikte seyir halindeyken, trafik kazası rizikosunu bileerek ve isteyerek gerçekleştirmiştir ve bu esnada trafik ışığı kurallarını da kırmızı ışıkta geçerek ihlal etmiştir. Bu noktada sigorta ettirenin kastı, esasında trafik kazası rizikosunu gerçekleştirmeye yöneliktir ve trafik ışığı kurallarının kırmızı ışıkta geçilerek ihlal edilmesi ikinci plandadır⁸⁵. Fakat sigorta ettiren, trafik ışığı kurallarını ihlal ettiğinin de bilincindedir. Rizikoya sebebiyet verilmesi, sigorta ettirenin doğrudan kastına dayalı olduğundan TTK m.1429 uyarınca sigorta şirketinin sigorta tazminatı ödeme borcu sona ermiştir⁸⁶.

⁸² Kusurun türlerine ilişkin bkz. Eren, s. 658-659; Oğuzman/Öz, s. 59-60; Baysal, s. 65 vd.; Gönül Koşar, s. 175 vd.; Sanlı, s. 193-197.

⁸³ Kasta ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Eren, s. 659; Oğuzman/Öz, s. 60; Baysal, s. 66-67; Gönül Koşar, s. 177; Sanlı, s. 193 vd.; "Kast, kusurun en ağır derecesidir. Kast, failin hukuka aykırı sonucu tasavvur ettiğini (bu sonucun bilincinde olduğunu) ve bu sonucu istediğini ifade eder." Yarg. HGK., T.29.01.2019, E.2015/2236, K.2019/34, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 07.01.2024.

⁸⁴ Bkz. Sanlı, s. 199; Gönül Koşar, s. 178.

⁸⁵ Kaldı ki sigorta ettirenin somut olay bakımından kasıtlı olarak kırmızı ışıkta geçmesi fakat herhangi bir rizikoya sebebiyet vermemesi halinde, sigorta şirketinin pasif haldeki sigorta himayesi sağlama yükümlülüğü zaten tetiklenmeyecektir.

⁸⁶ Bununla birlikte, sigorta ettirenin öncelikle rizikonun gerçekleştiğini ispat etmesi gerekir ki somut olaylarda kaza olarak vuku bulan rizikonun ispatı nispeten kolaydır. Rizikonun,

ii. Dolaylı kast

Sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazasına sebebiyet vermesinde kusuru kast derecesinde olmakla beraber, somut olayın özellikleri ışığında her zaman doğrudan kasttan söz edilmeyebilir.

Gerçekten de sigorta ettirenin özellikle “*olası kast - dolaylı kast*”⁸⁷ derecesindeki eylemlerini tespit etmek, onun eylemlerini sübjektif yönden değerlendirmekle mümkündür. Bu tespitin sigorta hukuku açısından bir önemi vardır. Çünkü kural olarak sigorta tazminatının ödenip ödenmeyeceği buna bağlıdır. Şayet sigorta ettirenin kusurunun dolaylı kast derecesinde olduğu tespit edilirse, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü sona erer. Şayet sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal etmesi esnasındaki eylemleri, doğrudan istemese de meydana gelecek kazayı umursamayıp bunu göze aldığı ve dolaylı olarak istediğini gösterir biçimdeyse, sigorta ettirenin kusuru dolaylı kast derecesindedir. Bu noktada, TTK m.1429/1 uyarınca, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme borcu sona erer⁸⁸.

Trafik ışığı kurallarının ihlali nedeniyle gerçekleşen kazalarda sigorta ettirenin kusurunun tespiti, her somut olaya göre ayrı değerlendirilmesi gereken bir husus olduğu için, sigorta ettirenin kusurunun dolaylı kast olduğuna ilişkin sübjektif açıdan ciddi emarelerin olması şarttır. Örneğin sigorta ettirenin, kendisine kırmızı ışık yanmaktayken, yeşil ışıkta geçen yayayı veya kavşağın diğer noktasından yeşil ışıkta geçmeye hazırlanan aracı görebilecek bir açıda bulunması, hızını arttırıp kavşaktan kırmızı ışıkta geçse dahi bir kazanın gerçekleşme ihtimalinin neredeyse kesin olması gibi belirtilerin bulunması, buna rağmen sigorta ettirenin somut tehlikeleri umursamayıp bu riski göze alması ve sonucunda kırmızı ışıkta geçerek yayaya veya diğer noktadan yeşil ışıkta geçen araca çarpması halinde, kusurunun dolaylı kast derecesinde olduğu söylenebilir. Burada ihmalin en ağır derecesini aşan bir durum söz konusudur ve sigorta ettirenin göstermiş olduğu tutum ve davranışlarından, meydana gelecek kazayı ve oluşacak zararı istemediğine dair bir irade çıkarılamamaktadır.

sigorta ettirenin kasti eylemiyle gerçekleştiğini ve dolayısıyla teminat kapsamı dışında kaldığını ispat külfeti ise TTK m.1409/2 uyarınca sigorta şirketinin üzerindedir.

⁸⁷ Dolaylı kasta ilişkin açıklamalar için bkz. **Gönül Koşar**, s. 180 vd.; **Baysal**, s. 67 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 63; **Sanlı**, s. 195.

⁸⁸ Tekrar ifade etmek gerekir ki, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinde dolaylı kast ile hareket ettiğini ve meydana gelen zararların teminat kapsamı dışında olduğunu ispat külfeti sigorta şirketinin üzerindedir.

b. İhmal

Trafik ışığı kurallarına uymayıp trafik kazasına sebebiyet veren sigorta ettirenin, bu eylemindeki kusuru, çoğu zaman ihmal derecesindedir. Bu kusur derecesinde, esasen sigorta ettiren hukuka aykırı sonucun gerçekleşmesini istemez. Fakat hukuka aykırı bu sonucun gerçekleşmemesi için gereken özeni de göstermez. İşte bu gibi hallerde, sigorta ettirenin ihmali söz konusudur⁸⁹.

Hal böyle olmakla birlikte, ihmal de kendi içerisinde çeşitli tasniflere tabi tutulmuştur⁹⁰. Çalışma açısından en önemli ayırım, Roma hukuku döneminden beri süregelen⁹¹ ve ihmalin ağırlık derecesine göre olan ayırımdır. Buna göre ihmal, ağır ihmal ve hafif ihmal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁹². Bazen kusurlu eylemin ağır ihmal derecesine varmadığı, fakat hafif ihmal derecesinde de görülemeyeceği durumlar söz konusu olabilir. Doktrinde bu tür durumlar, üçüncü bir ihmal türü olarak “orta ihmal” şeklinde nitelendirilmektedir⁹³.

İhmalin ağır, orta veya hafif olarak tespiti ise, sigorta ettirenin kusurlu eyleminin, objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranışından ne kadar saptığının saptanması ile mümkündür. Dikkat edilecek olursa sigorta ettirenin eylemi zaten kusurludur, sorumluluk hukuku açısından ihmalin derecesinin tespiti yalnızca tazminatın belirlenmesi açısından önemlidir⁹⁴. Sigorta hukuku bağlamında ise TTK m.1429 gereği, kural olarak ihmalin derecesinin tespitinin, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

Bir araç işleteni olarak sigorta ettirenin eylemlerindeki kusurunun, ihmalin hangi derecesinde olduğunu tespit için, aynı şartlarda objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranışını tespit etmek gerekir. Bu açıdan ilk olarak dışsal veya objektif nitelikteki kriterler mercek altına alınmalıdır. Bu hususların başında sigorta ettirenin trafik ışığı ihlalini gerçekleştirdiği yer ve ihlalin gerçekleştiği zaman gelmektedir⁹⁵. İhlalin

⁸⁹ Kusurun bir diğer türü olan ihmale ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Eren**, s. 661 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 61 vd.; **Baysal**, s. 68 vd.; **Sanlı**, s. 195 vd.; **Gönül Koşar**, s. 191 vd.

⁹⁰ Bu hususta bkz. **Gönül Koşar**, s. 193 vd.; **Baysal**, s. 68 vd.; **Sanlı**, s. 195 vd.; **Eren**, s. 661 vd.

⁹¹ Ağır İhmal (*culpa lata*) ve hafif ihmal (*culpa levis*)’e ilişkin bkz. **Tahiroğlu**, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2014, s. 52 vd.

⁹² Bkz. **Eren**, s. 664-665.

⁹³ Orta ihmale ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Gönül Koşar**, s. 199 vd.

⁹⁴ Bkz. **Baysal**, s. 70.

⁹⁵ Benzer şekilde bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 175-176.

şehirlerarası işlek bir otoyolda veya trafiğin yoğun olmadığı bir kavşakta gerçekleşmesi; ihlalin gece, gündüz veya öğle saatlerinde gerçekleşmesi gibi değişkenler her somut olay açısından örnek davranışın tespitinde fonksiyon gösterir. Diğer yandan, trafikte motorlu bir aracın işletilmesi bir tehlike sorumluluğu halidir⁹⁶. Dolayısıyla objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin, trafikte seyir halindeyken göstermesi gereken özen ve dikkat, günlük yaşamındaki özen ve dikkatten daima üst seviyededir. Kaldı ki trafik ışığı kurallarını ihlal etmek, bir başkasına zarar verilmesine yönelik tehlikeyi⁹⁷ azami ölçüde ağırlaştırır⁹⁸ ki bu da trafik ışığı kurallarına uyulmasının gerekliliğini o ölçüde arttırmaktadır.

Örnek davranışın tespitinde rol oynayabilecek bir diğer etken, sigorta ettirenin işlettiği aracın türüdür⁹⁹. Zira yüksek ağırlıkta kargo taşıyan bir tır sürücüsünün ya da yolcu taşıyan şehirlerarası bir otobüs şoförünün sahip olması gereken ehliyetnamenin sınıfı farklı olduğu gibi; bunların trafikte göstermesi gereken özen ve dikkat, ortalama bir otomobil sürücüne göre çok daha üst seviyededir.

Objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranışının tespitinde, içinde bulunulan olayın somut koşulları da nazara alınması gereken diğer bir kriterdir¹⁰⁰. Gerçekten de trafikte seyir halindeyken göz açıp kapayıncaya kadar gerçekleşen ve ani şekilde karar verilmesi gereken durumlar söz konusu olabilir. Ani gelişen ve acele karar verilmesi gereken bu hallerde, sürücü tarafından gerçekleştirilen hamleler, her ne kadar beklenen sonuç gerçekleşmese dahi, somut koşullara göre sürücünün kusurlu olarak değerlendirilmemesine neden olabilir¹⁰¹. Fakat trafikte meydana gelen kazaların çoğunluğunun ani gelişen durumlara karşılık verilen tepkiler nedeniyle

⁹⁶ Bkz. **Çelik**, s. 65.

⁹⁷ Bkz. **Gönül Koşar**, s. 158.

⁹⁸ Öte yandan burada TTK bağlamında teknik bir riziko ağırlaşmasının kastedilmediği aşıkardır. Nitekim trafik ışığı kurallarının ihlal edilip kırmızı ışıkta geçilmesi sebebiyle trafik kazasına sebebiyet verilmesi, TTK bağlamındaki riziko ağırlaşmasının şartlarından özellikle “devamlılık” unsurunu sağlamaması sebebiyle, bu kapsamda değerlendirilemez. Rizikodaki değişikliğin belirli bir süre devam etmek suretiyle yeni bir riziko durumu yaratması gerektiğine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Yener**, Merve İrem: Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 200 vd.

⁹⁹ Bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 176.

¹⁰⁰ Bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 177-178; **Gönül Koşar**, s. 165.

¹⁰¹ Bu hususta bkz. **Gönül Koşar**, s. 165-167; **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 177.

gerçekleştiği göz önüne alındığında, sürücünün kusurlu olarak değerlendirilmemesi, oldukça istisnai hallerde söz konusu olmalıdır.

Yine ilgili kanun ve yönetmeliklerle tesis edilmiş düzenlemelerde yer alan trafik kurallarının öngördüğü asgari özen ölçütünün aşılp aşılmadığı, trafik kurallarına uyulup uyulmadığı da örnek davranışın ve kusurun derecesinin tespitinde bir diğer kriterdir.

Son olarak hakim, objektif modelin örnek davranışının tespitinde somut olaya ilişkin anılan tüm bu kriterleri *-birlikte ve her biri ayrı ayrı olacak şekilde-* sentez biçimde değerlendirmeli ve sigorta ettirenin ihmalinin derecesine yönelik bir sonuca varmalıdır¹⁰².

i. Ağır ihmal

En basit önlem dahi alınmadığı için örnek davranıştan ciddi derecede sapılması, sigorta ettirenin eyleminde ağır ihmal derecesinde kusur bulunduğu gösterir¹⁰³. Üst başlıkta anılan objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modelinin örnek davranışını tespiti ilişkin kriterler ayrı ayrı ve bir arada değerlendirildiğinde, trafik ışığı kurallarına uymayıp trafik kazasının gerçekleşmesine sebebiyet veren sigorta ettirenin bu eylemiyle, örnek davranış arasında ciddi derecede bir sapma söz konusuysa, sigorta ettirenin kusuru ağır ihmal derecesindedir. Ancak bu değerlendirme oldukça soyuttur ve örnekler ile somutlaştırmak yerinde olacaktır.

Objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modeli, gündüz ve görüş mesafesinin son derece açık olduğu bir saatte, gerek araç gerekse de yaya trafiğinin yoğun olmadığı, sürüş yapılan güzergahın çok iyi bilindiği bir durumda, kendisine kırmızı ışık yanması halinde durur ve trafik ışığı kurallarına uyar. Optimum derecede uygun şartların sağlandığı ve sürücünün iradesini etkileyecek ani bir durumun yaşanmadığı bu olayda, trafik ışığı kurallarına uymayıp kırmızı ışıkta geçen sigorta ettirenin eylemindeki kusuru ağır ihmal derecesindedir¹⁰⁴. Çünkü sigorta ettiren, objektif modelin örnek dav-

¹⁰² Bkz. **Gönül Koşar**, s. 157; **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 175.

¹⁰³ Ağır ihmale dair açıklamalar için bkz. **Eren**, s. 665; **Oğuzman/Öz**, s. 62; **Gönül Koşar**, s. 195 vd.; **Baysal**, s. 70.

¹⁰⁴ Yine bu görüşte bkz. **Memiş**, s. 18; **Karasu**, s. 116; **Burmann**, Michael/**Heß**, Rainer/**Hühnermann**, Katrin/**Jahnke**, Jürgen (**Hrsg.**): Straßenverkehrsrecht Kommentar, 27. Auf., München 2022, (**Burmann**), VVG § 81, Rn. 12; **Looschelders**, Dirk/**Pohlmann**, Petra (**Hrsg.**): VVG Versicherungsvertragsgesetz Kommentar, 3. Auf., Carl Heymans Verlag, Köln 2016, (**Schmidt-Kessel**), VVG § 81, Rn. 93; **Langheid**, Theo/**Wandt**, Manfred (**Hrsg.**): Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, Band 3, 2. Auf., München 2017, (**Maier**), Kaskoversicherung, Rn. 182; **Rüffer**,

ranışından ciddi derecede sapmış, yanan kırmızı ışık karşısında herkesin bildiği ve yapması gerektiği şeyi yapmamış, en basit özeni göstermemiştir. Nitekim Alman Federal Mahkemesi'nin 1992 yılında verdiği ilke niteliğindeki kararda da¹⁰⁵, trafik ışığı kuralının kırmızı ışıkta geçilerek ihlal edilmesi halinde, sürücünün kusurunun *-kural olarak-* ağır ihmal derecesinde olduğu belirtilmiştir¹⁰⁶.

Trafik ışığı kurallarını ihlalin çeşitli görünüş biçimleri, objektif modelin örnek davranışının tespitine ilişkin kriterler de göz önüne alınarak kusurun ağırlığı bakımından değerlendirildiğinde, kanaatimizce sigorta ettirenin aşığıdaki eylemlerinde kusurunun ağırlığı ağır ihmal derecesindedir:

- Beş şeritli bir yolda orta şeritte sabit bir hızla seyir halindeyken, diğer şeritlerdeki araçların yeşil ışık ile sağa veya sola dönüp trafik seyrine devam etmesiyle beraber, kendini trafiğin akışına kaptırıp kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- Sağa dönüş yapma amacı bulunmamasına rağmen, sağa dönüş için yanan yeşil ışığın kendisi için geçerli olduğunu varsayıp aslında kendisi için yanmakta olan kırmızı ışıkta geçiş yapması ve kazaya sebebiyet vermesi,
- İyi bildiği bir güzergah üzerinde, trafiğin olmadığı bir durumda, sarı ışığı görüp kırmızı ışık yanmadan geçmek isterken kırmızı ışığın ilk saniyesinde geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,

Wilfried/Halbach, Dirk/Schimikowski, Peter (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz Handkommentar*, 4.Auf., Nomos Verlag, Köln 2020, (Karczewski), VVG § 81, Rn. 28; Baumann, Horst/Beckmann, Roland Michael/Johannsen, Katharina/Johannsen, Ralf (Hrsg.): *Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar*, Band 3, 9.Auf., Berlin 2009, (Baumann), VVG § 81, Rn. 71; Beckmann, Roland Michael/Matusche-Beckmann, Annemarie (Hrsg.): *Versicherungsrechts-Handbuch*, 3. Auf., München 2015, (Heß), § 16, Rn. 75.

¹⁰⁵ Karara konu olmuş olayda, davacı sigorta ettiren, öğle saatlerinde, federal otoyolda 60 km/s hız ile seyrine devam etmekteyken, yaklaşmakta olduğu kavşağı görüp hızını azaltmamış, kendisine uzun süredir yanmakta olan kırmızı ışığı gözden kaçırmış ve yan yönden gelip yeşil ışıkta geçmekte olan araca çarpmıştır. Alman Federal Mahkemesi, bu halde davacının, üzerine düşen özen ve dikkat yükümlülüğünü ciddi şekilde ihlal ettiğini, bu hareketi ile gösterilmesi gereken özen ve dikkati normal seviyenin çok ötesinde aştığını ve bu eyleminin ağır ihmal olarak değerlendirilmesi gerektiğini içtihat etmiştir. Bkz. **BGH, Urteil vom 08.07.1992 - IV ZR 223/91**, (NJW 1992, s. 2418). Yine söz konusu karara ilişkin değerlendirmeler için bkz. **Memiş**, s. 15-16.

¹⁰⁶ Yargıtay ise kural olarak trafik ışığı kurallarını ihlal eden sürücünün kusurunu ihmal olarak değerlendirmekte, fakat bunun ağır nitelikte olmadığı görüşündedir. Bu hususta bkz. II, B, 2.

- Öğlen vakti trafik ışıklarının bulunduğu bir kavşağa yaklaşmaktayken hızını azaltmaması, o sırada güneş ışınları sebebiyle trafik lambasında yanan ışığı göremeyip kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- Kırmızı ışığın yanmakta olduğunun görüldüğü bir kavşak noktasına yaklaşmakta iken yeşil ışığın yanacağını umarak frene basmaması ve bu esnada trafik ışığını görüş açısının büyük bir ağaç tarafından kısa süreli engellenmesi nedeniyle ışığı göremeyip kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- Çok şeritli bir yolda, trafik ışıklarının net görülebildiği bir ortamda, yanındaki yolcunun kendisiyle konuşmasına izin vermesi ve bu esnada dalgınlıkla kırmızı ışıkta geçip kazaya sebebiyet vermesi,
- Yolculuğa başlamadan önce dahi çok sarhoş olduğu görülen yolcuyu ön koltuğa oturtması, sürüş sırasında onun fiziki müdahalesine karşı koymaya çabalarken kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- Torununun uzun süredir devam eden sağlık sorunlarından dolayı, içinde bulunduğu ruh hali sebebiyle kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- Sürüş yaptığı bölgeye aşina olmadığı ve sürüş tecrübesi de yetersiz olduğu için¹⁰⁷ kırmızı ışıkta geçip kazaya sebebiyet vermesi.

Bu örneklerde sigorta ettirenin kırmızı ışıkta geçip rizikoya sebebiyet vermesi durumunda, sergilemiş olduğu davranışın, objektif modelin örnek davranışından ciddi derecede saptığı düşünülmektedir. Ancak tekrar ifade etmek gerekir ki sigorta ettirenin kusurunun derecesini tespit için her somut olayda farklı değişkenler söz konusu olduğundan; yukarıda anılan olaylara benzer fakat farklı parametrelerin olduğu somut olaylarda, kusurun daha hafif derecede görülmesi söz konusu olabilir¹⁰⁸.

ii. Hafif ihmal

Sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesi halinde, bu eylemindeki kusurunun derecesi hafif ihmal olabilir. Dok-

¹⁰⁷ Zira hem sürüş yaptığı bölgeye aşina olmaması hem de sürüş tecrübesinin yetersiz olması, sigorta ettirenin daha da fazla dikkat ve özen göstermesine neden olan subjektif kıstaslardır.

¹⁰⁸ Bu hususta bkz. **Langheid**, Theo/**Wandt**, Manfred (**Hrsg.**): Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, 3. Auf., München 2022, (**Looschelders**), VVG § 81, Rn. 74.

trindeki hafif ihmale ilişkin tanımlar¹⁰⁹ dikkate alındığında, esasında sigorta ettiren burada belli bir dikkat ve özeni göstermiştir. Ancak gösterdiği dikkat ve özenin seviyesi, kusurlu eylemin gerçekleşmesine engel olamamıştır. Kaldı ki trafikteki tehlikeler düşünülecek olursa, sigorta ettirenin günlük yaşamında gösterdiği dikkat ve özene nazaran daha da dikkatli olması gerektiği aşıkardır. Bu noktada sigorta ettiren ile objektif modelin örnek davranışı arasındaki fark, ağır ihmalde olduğu kadar ciddi bir seviyede değıildir.

Trafiğin güvenliğinin sağlanması adına oluşturulan düzenlemelerin en başında trafik ışığı kuralları gelir. Bu kurallara uyulmaması ve bunun sonucunda bir kaza meydana gelmesi halinde, sigorta ettirenin kusurunun hafif ihmal derecesinde olduğunu ileri sürmek için, gerçekten de somut olay özeğinde onun daha az dikkat ve özen göstermesini haklı çıkaracak bir unsurun - *tabiri caizse bir mazeretin*¹¹⁰ - olması gerekmektedir.

Doktrindeki bir görüşe göre sigorta ettirenin, kırmızı ışıkta geçmesinin ardında kendisini aklayıcı bir mazeret bulunuyorsa, onun bu eylemine karşı daha hoşgörülü davranmak gerekebilir¹¹¹. Esasında kırmızı ışıkta geçip trafik ışığı kuralı ihlaline sebep olmanın her somut olay açısından değerlendirme konusu yapılmasının ve mutlak bir kusur derecesi belirlenememesinin nedenlerinin başında bu husus gelir. Nitekim Alman Federal Mahkemesi de ilgili ilke kararında bu duruma dikkat çekmiş, bir davranışın ağır ihmal derecesinde olduğu sonucuna yalnızca objektif koşulların değerlendirilmesiyle ulaşamayacağını; aynı zamanda somut olayda kişinin kararını etkileyen koşulların da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir¹¹².

Tam da bu noktada sigorta ettirenin, özellikle kırmızı ışıkta geçtiği hallerde mazeret olarak öne sürdüğü “*bir anlık dikkatsizlik (Augenblicksversagen)*” kavramı¹¹³, üzerinde durulması gereken bir meseledir. Gerçekten de yoğun dikkat ve özen gerektiren birtakım işlerin yapılması esnasında, sigorta ettirenin bir anlık dikkatsizlik ile hatalı kararlar verip rizikoya sebebiyet vermesi halinde, bu hatasının sigorta hukuku bağlamında mazur görülüp görülmeyeceği uzun yıllardan beri tartışma konusu olmuş-

¹⁰⁹ Hafif ihmale ilişkin açıklamalar için bkz. **Oğuzman/Öz**, s. 62; **Gönül Koşar**, s. 202; **Baysal**, s. 70; **Eren**, s. 665; **Sanlı**, s. 195-196.

¹¹⁰ Benzer yönde bkz. **Memiş**, s. 17.

¹¹¹ Bu yönde bkz. **Römer**, Wolfgang: “Überfahren einer roten Ampel und Leistungsfreiheit des Versicherers”, Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht (NversZ), Sayı: 12, 2001, s. 539.

¹¹² Bkz. **BGH, Urteil vom 08.07.1992 - IV ZR 223/91**, (NJW 1992, s. 2418).

¹¹³ Bkz. **Memiş**, s. 17.

tur¹¹⁴. Trafikte gerek yaya gerekse de sürücü olarak bulunmanın yoğun derecede konsantrasyon gerektirdiği ortadadır. Uygulamada da çoğunlukla konsantrasyonun görece daha düşük seviyeye indiği uzun sürüşlerin akabinde veya ani kırmızı ışık yanması gibi hallerde, sigorta ettirenin bir anlık dalgınlık veya dikkatsizlik nedeniyle hatalı bir karar verip trafik kazasına neden olması sık karşılaşılabilen bir durumdur.

Buradaki anlık dikkatsizliğin, objektif açıdan ağır ihmal olarak nitelenen kırmızı ışıkta geçme davranışını mazur gösterip gösteremeyeceğine ilişkin çeşitli içtihatlar bulunmaktadır. Nitekim önceleri, gereken özen ve dikkati gösteren sigorta ettirenin de başına “*bir anlık dikkatsizlik*” vakasının gelebileceği ve rizikoya sebebiyet veren bu davranışının ağır ihmal olarak görülmesinin hakkaniyete uygun olmayacağı yönünde yargı kararları bulunurken¹¹⁵; sonrasında özellikle de trafikte meydana gelen rizikoların birçoğunun bir anlık dikkatsizliğe dayanması nedeniyle, bunun ihmalin derecesini hafifletmek için tek başına yeterli olmadığı ve mutlaka durumu mazur gösterecek birtakım ek koşulların da mevcut olması gerektiği görüşü ağır basmıştır¹¹⁶.

Sigorta ettirenin trafik ışığının bulunduğu kavşakta inşaat çalışması yapılması nedeniyle konsantrasyon kaybına uğraması ve kırmızı ışıkta geçip trafik kazasına sebebiyet vermesi¹¹⁷; görüş mesafesinin açık olduğu, gelişmiş şehirlerarası bir otoyolda bir anlık dikkatsizlikle kırmızı ışıkta geçip trafik kazasına sebebiyet vermesi¹¹⁸; diğer araçların geçtiği esnada “*sürü psikolojisi*” içerisinde dalgınlıkla kendisinin de kırmızı ışıkta geçip trafik kazasına sebebiyet vermesi¹¹⁹ gibi hallerde, kusurunun ağır ihmal derecesinde olduğuna hükmedilmiş ve bir anlık dikkatsizliği hafifletici bir mazeret olarak kabul edilmemiştir.

¹¹⁴ Bkz. Langheid/Wandt (Looschelders), VVG § 81, Rn. 81; Ruffer/Halbach/Schimikowski (Karczewski), VVG § 81, Rn. 9.

¹¹⁵ Örneğin bkz. BGH, Urteil vom 14.07.1986 - IVa ZR 22/85, (VersR 1986, s. 962). Yine bir anlık dikkatsizliğin beşeri bir hata olduğu ve bu gibi hallerde ihmalin derecesinin ağır olmaması gerektiğine ilişkin bkz. Haberstroh, Dieter: “Das “Augenblickversagen” - kein Fall grober Fahrlässigkeit”, VersR 1998, s. 943.

¹¹⁶ Bkz. Langheid/Wandt (Looschelders), VVG § 81, Rn. 81; Prölss, Jürgen/Martin, Anton (Hrsg.): Versicherungsvertragsgesetz, 31. Auf., München 2021, (Armbrüster), VVG § 81, Rn. 40; Ruffer/Halbach/Schimikowski (Karczewski), VVG § 81, Rn. 9.

¹¹⁷ Bkz. LG Arnsberg, Urteil vom 25.01.2005 - 5 S 141/04, (Zeitschrift für Schadensrecht (ZfS) 2005, s. 505).

¹¹⁸ Bkz. BGH, Urteil vom 08.07.1992 - IV ZR 223/91, (VersR 1992, s. 1085).

¹¹⁹ Bkz. OLG Köln, Urteil vom 19.11.2002 - 9 U 54/02, (NZV 2003, s. 138).

Diğer yandan, örneğin kırmızı ışıkta durmaktayken çocuklarını kontrol etmek amacıyla arkasına dönen ve arkadaki araçların korna çalmaları nedeniyle yeşil ışık yandığını düşünüp trafik ışığına bakmadan ani bir şekilde kavşağa girip trafik kazasına neden olan sigorta ettirenin kusurunun ağır ihmal derecesinde olmadığına¹²⁰ hükmedilmiştir.

Kanaatimizce bir anlık dikkatsizlik nedeniyle trafik ışığı kurallarının ihlal edilmesinin, sigorta ettirenin kusurunun ağırlığını etkilemesine istisnai olarak izin verilmelidir. Zira trafikte gerçekleşen kazaların birçoğu zaten anlık verilen kararlar neticesinde gerçekleşmektedir. Bir anlık dikkatsizlik nedeniyle kırmızı ışıkta geçen sigorta ettirenin ağır ihmal derecesindeki kusurunun, sadece anlık dikkatsizliğe sebep olan şeyin varlığı nedeniyle hafifletilmesi yerinde bir yaklaşım olmayacak, ilgili trafik ışığı kuralının tesis etmeye çalıştığı trafik güvenliğine de katkı sunmayacaktır. Bu açıdan özellikle sürücünün anlık olarak konsantrasyon kaybına ya da dikkatsiz davranmasına neden olan duruma kendi sebep olmaması gerekir¹²¹. Örneğin trafik ışıklarının bulunduğu bir kavşağa yaklaşmakta iken, spesifik bir konum arayışı nedeniyle navigasyon aletine veya telefona bakan ve anlık dikkatsizlikle kırmızı ışıkta geçen kimsenin bu yöndeki mazereti ağır ihmal derecesindeki kusurunu hafifletmeye yetmemelidir.

Son olarak trafik ışığı kurallarını ihlalin çeşitli görünüş biçimleri, objektif modelin örnek davranışının tespitine ilişkin kriterler de göz önüne alınarak kusurun ağırlığı bakımından değerlendirildiğinde, kanaatimizce sigorta ettirenin aşağıdaki eylemlerinde kusurunun ağırlığı hafif ihmal derecesindedir:

- Öğlen vakti trafiğin yoğun olmadığı bir saatte, trafik ışıklarının bulunduğu kavşağa yaklaşırken aracını durdurması fakat güneş ışınlarının trafik lambasına vurması nedeniyle üç ışık birden görülemediğinden¹²² kırmızı ışıkta geçmesi ve kazaya sebebiyet vermesi,
- İki şeritli bir yolda seyir halindeyken, kırmızı ışığı görüp durmasına rağmen, daha sonra sağ şeride başka bir aracın gelip onun da durduğunu görünce, yanan kırmızı ışığın aslında kendi şeridine değil de

¹²⁰ Bkz. **OLG Koblenz, Urteil vom 17.10.2003 - 10 U 275/03**, (VersR 2004, s. 728).

¹²¹ Sürücünün ani karar vermesi gereken duruma, kendi hatasıyla sebep olmaması gerektiğine ilişkin bkz. **Gönül Koşar**, s. 166; **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 177.

¹²² Fakat örneğin bu olay gece vakti gerçekleşseydi aynı kanaate varmak mümkün değildi. Zira gece vakti trafik ışıkları çok daha net görülmektedir.

sağ şeritteki araçlara yönelik olduğunu düşünüp kırmızı ışıkta geçiş yapması ve kazaya sebebiyet vermesi¹²³,

- Önce sağa dönüş için yanan kırmızı ışık nedeniyle durması fakat arkadan çalan korna sesleri ile beraber düz giden trafik için yanan yeşil ışığın¹²⁴ kendisi için de yandığını düşünüp heyecanlanarak aniden sağa dönüş yapması ve trafik kazasına sebebiyet vermesi.

Ancak bir kez daha belirtmek gerekir ki sigorta ettirenin kusurunun derecesini tespit için her somut olayda farklı parametreler söz konusu olduğundan; yukarıda anılan olaylara benzer fakat farklı değişkenlerin olduğu somut olaylarda, kusurun daha ağır derecede görülmesi¹²⁵ söz konusu olabilir.

3. Kusurun Derecelendirilmesinde Özellik Arz Eden Bazı Durumlara İlişkin Değerlendirmeler

a. Kusurun Nitelendirilmesine İlişkin Uygulamadaki Terminolojik Farklılıkların Değerlendirilmesi (Asli Kusur - Tali Kusur Ayrımı)

Sürücü koltuğundaki sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlali halinde, kusuru duruma göre kast, ihmali hatta kusursuzluk seviyesinde olabilir. Bununla birlikte Yargıtay'ın birçok kararına konu olmuş şekilde¹²⁶, sürücünün kusurunun “*asli kusurlu, tam kusurlu veya %100 kusurlu*” biçiminde nitelendirilmesi, terminolojik bakımdan uygulama ile doktrin arasında bir farklılık yaratmaktadır.

Asli kusur kavramının karşımıza çıkması, KTK m.84¹²⁷ ile ilişkilidir. Yine Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 157. maddesinde de kırmızı ışıklı

¹²³ Zira sigorta ettiren burada kırmızı ışığı görüp durmuştur. Fakat daha sonra dikkatli ve tedbirli bir sürücünün göstereceği dikkat ve özeni göstermeyerek örnek davranıştan sapmıştır.

¹²⁴ Fakat örneğin yeşil ışık üzerinde yaya işareti ya da yön oku bulunsaydı aynı kanaate varmak mümkün değildi. Zira böyle bir durumda trafik lambalarına yaya veya yön oku konmasının da bir anlamı kalmaz.

¹²⁵ Bir otomobil sürücüsü tarafından hafif ihmali olarak nitelendirilebilecek bir trafik ışığı kural ihlalinin, objektif model ve örnek davranışta meydana gelecek farklılık -örneğin sürücünün şehirlerarası bir otobüs şoförü olması- dolayısıyla ağır ihmali olarak derecelendirilmesi söz konusu olabilir.

¹²⁶ Bkz. II, B, 2.

¹²⁷ “Trafik kazalarında sürücü kusurlarının tespiti ve asli kusur sayılan haller” başlıklı 84. maddenin a bendine göre, araç sürücüleri trafik kazalarında “kırmızı ışıklı trafik işaretinde veya yetkili memurun dur işaretinde geçme” halinde asli kusurlu sayılırlar. Sürücülerin kusurlarının tespitine ilişkin bkz. Çelik, s. 324-325.

trafik işaretinde geçen sürücülerin asli (esas) kusurlu sayılacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte uygulamada, her iki tarafın kusurlu olduğu ancak bir tarafın kusurunun diğer tarafa göre daha ağır bastığı olaylarda, kazanın gerçekleşmesinde diğer tarafa nazaran kusuru daha hafif olanın tali kusurlu olduğu belirtilerek asli kusur - tali kusur ayrımı yaratılmıştır¹²⁸.

Sigorta hukuku bağlamında özellikle TTK m.1429'dan da görüleceği üzere kusurun türleri, kast ve ihmal olarak belirtilmiştir. Teknik açıdan son derece yerinde olan bu tercih karşısında, “ *asli kusur, tali kusur, tam kusur, %100 kusur*¹²⁹ ” kavramlarının, sigorta hukukuna dair uyumsuzluklarda, hukuki açıdan neyi ifade ettiğine yanıt vermek çalışma açısından bir gerekliliktir.

Asli kusur - tali kusur ayrımının, özellikle kusurun ağırlığının derecelendirmesi bakımından ifade ettiği anlama yönelik öncelikle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun ilke sayılabilecek nitelikteki kararına¹³⁰ değinmek ve karardan elde edilen sonuçları bir araya getirip değerlendirmek yerinde olacaktır. Buna göre;

- Sürücünün kırmızı ışıқта geçmesi “KTK m.84” uyarınca asli kusurlu olduğunu gösterir.
- Sürücü KTK anlamında asli kusurlu olmakla birlikte, bu davranışı mutlak manada ağır kusurlu olarak değerlendirilemez.
- KTK m.84'te asli kusur olarak sayılan haller, kast veya ihmal ile ihlal edilebilir.
- KTK m.84'te asli kusur olarak sayılan hallerin, aynı zamanda kusurun derecelendirilmesinde ağır ihmal olarak nitelendirilmesi gerektiğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

¹²⁸ Sigortacılıkta kabul edilmiş teamüller uyarınca, asli kusur ve tali kusur hallerinde kusur oranı aşağıdaki gibi kabul edilmektedir:

- Asli veya tali kusuru tek başına ise bu kusuru işleyen sürücü %100 kusurludur.
- Bir tarafın asli kusurlu, diğer tarafın tali kusurlu olduğu; kazanın oluşumunda her iki tarafın da kusuru bulunan kazalarda asli kusurlu %75 oranında, tali kusurlu %25 oranında kusurludur.
- Her iki tarafın da asli kusurlu veya her iki tarafın da tali kusurlu olduğu; kazanın oluşumunda her iki tarafın da kusuru bulunan kazalarda, taraflar %50 oranında kusurludur. Bu hususta bkz. **Yavaşı**, s. 50-51.

¹²⁹ “... *Bu sebeple %100 kusurlu bulunmak, ağır kusurlu olduğunu göstermez. ...*” Bkz. Yarg. 17.HD., T. 20.06.2016, E. 2016/5254, K.2016/7518, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 10.01.2024. Aynı yönde bkz. **Çelik**, s. 956.

¹³⁰ Bkz. Yarg. HGK, T.10.12.2003, E.2003/11-756, K.2003/743, Kazancı Veri Tabanı, E.T.:10.01.2024. Yine bu husustaki değerlendirmeler için bkz. **Memiş**, s. 11.

- Asli kusur olarak anılan hallerin, teminat kapsamının dışında kalacağına ilişkin ne TTK'da ne de motorlu araçlara ilişkin sigorta genel şartlarında bir hüküm bulunmaktadır.
- Somut olayın özelliğine göre, KTK anlamında asli kusurlu bir eylem sigorta teminatı kapsamında olabileceği gibi; tali kusurlu bir eylem de örneğin ağır ihmal söz konusuysa sigorta teminatı kapsamı dışında kalabilir.

Karardan çıkan sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde, esasen asli kusur - tali kusur ayrımını doğuran unsurlar ile kast - ihmal ayrımını doğuran unsurlar birbirinden bağımsızdır. Bu durum, iki ayrımın, paralel olarak aynı anda var olabilmesine de sebep olmaktadır.

Hal böyle olmakla birlikte, kusurun ve tazminatın belirlenmesi bakımından özellik arz eden üç duruma da değinmek gerekir.

- TBK m.51/1 uyarınca, tazminatın kapsamı ve ödenme biçimi, kusurun ağırlığı da göz önünde bulundurularak hakim tarafından belirlenir.
- Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 156. maddesinde trafik kaza tespit tutanağı¹³¹ tutmaya yetkili olan trafik zabıtası veya genel yetkili zabitanın, tutanakta kusur oranını belirtmesinin önüne geçilmiştir.
- Ayrıca uyuşmazlığın çözümü için teknik bilgi gerektiren hususlarda -ki trafik kazalarının meydana gelmesinde sürücülerin davranış ve eylemlerinin trafik bilirkişilerince tespit edilmesi uyuşmazlığın çözümü için teknik bir bilgidir- hakim, kusur incelemesi için bilirkişiyi atayabilir.

Uygulama ile beraber bu üç bilgi ışığında bir değerlendirme yapılacak olursa, somut olaylarda kazaya ilişkin olarak tarafların kusurlarını "ilk bakışta" nitelendirmeye yönelik birtakım kavramların mevcudiyeti gereklidir. Zira trafik zabıtasının veya genel yetkili bir memurun, o esnada trafik ışığı kurallarını ihlal eden sürücünün, bu ihlalini kast veya ihmal ile gerçekleştirdiğini tutanakta belirtmesi kendisinden beklenemeyeceği gibi, zaten bu durum hukuka da aykırıdır¹³².

¹³¹ "... Trafik kaza tespit tutanağı ile olayın meydana geliş şekli, yol ve hava şartları, motorlu araçların seyir şekilleri ve teknik özellikleri gibi olayın meydana gelişinde araçların kusur derecelerini tayine yarayacak vakıalar tespit edilir. Bu tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir. ..." bkz. Yarg. 11.HD., T. 27.09.2005, E.2004/11909, K.2005/8787, (Çelik/Muktedir, s. 1236).

¹³² Nitekim bu hususta bkz. "Kusur oranı içermesi yasa ve yönetmelik gereği mümkün olmayan kaza tespit tutanağına itibar edilerek hüküm tesis edilemez." Yarg. 11.HD., T.

İşte tam da bu noktada, asli kusur ve tali kusur kavramları devreye girmektedir. Bu kavramların işlevi, kazanın gerçekleşmesinin akabinde, kazanın meydana gelişinde hangi tarafın kusuru olabileceğini¹³³, KTK m.84'ün çizdiği sınırlar ışığında cevaplandırabilmekten ibarettir. Uzman trafik bilirkişilerinin teknik raporlarında da¹³⁴ bu kavramlara rastlanabilmekle birlikte, bu raporlarda ayrıca “kusur dağılımı” başlığı altında taraflara yüzdelik olarak kusur izafe edildiğine de rastlanmaktadır¹³⁵. Kusurun derecesini ve tazminatın miktarını belirleyecek olanın hakim olduğu düşünülürken, asli kusur - tali kusur ayırımının ya da bilirkişi raporlarındaki “kusur dağılımının” sorumluluk hukuku ve sigorta hukuku bağlamında özellikle de kusurun ağırlığının derecelendirilmesi bakımından -doğrudan- bir hukuki sonucu bulunmamaktadır¹³⁶.

Doktrinde de asli kusur - tali kusur ayırımına yönelik olarak yasal düzenlemenin anlamının daha açık hale getirilmesi gerektiği¹³⁷, bu kavramların dayanağı olmadığı, asli kusur halleri olarak sayılan hallerin, çağrışım olarak ağır kusurlu eylemleri andırdığı fakat asli kusur hallerinin hiçbirinin önsel olarak kusurun derecesini belirleyemeyeceği belirtilmiştir¹³⁸. Asli kusur - tali

15.10.2004, E.2004/115, K.2004/9362, (Çelik/Muktedir, s. 1235). Buna rağmen doktrinde hukuk hakiminin bilirkişi atayarak “kusur oranlarını belirten” bir rapor isteyebileceğine dair görüş de bulunmaktadır. Bkz. Çelik, Çelik Ahmet: Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü (Tazminat Hesapları), 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 128.

¹³³ KTK bağlamında kusur ile esasında trafik kurallarının ihlalinin kastedildiği, asli kusur - tali kusur ayırımının ise daha çok ihlal edilen trafik kuralının önemine dair olduğuna ilişkin bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, s. 844.

¹³⁴ Yine ceza yargılamalarında alınan bilirkişi raporlarının da kusur oranı verilmekten ziyade, yalnızca “asli kusur - tali kusur” nitelemeleri ile ilerlediği; hal böyle olunca hukuk mahkemelerinde açılan tazminat davaları için yeniden bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, genellikle asli kusur için % 75, tali kusur için ise % 25 oranında kusur atfedildiği, oysa her asli kusurun veya tali kusurun farklı özellikleri olabileceğinden böyle sabit oranlar belirlenmesinin doğru olmadığına ilişkin bkz. **Çelik**, Ölçü, s. 608.

¹³⁵ Bu dağılım ile anlaşılması gereken somut olayda tarafların kusurlarından ziyade; trafik kazasının oluşumuna, tarafların birbirlerine kıyasla hangi oranda etki ettikleri olmalıdır. Bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, s. 845-846.

¹³⁶ Bununla birlikte, uygulamada trafik bilirkişileri, raporlarında tarafların kusur oranlarını belirtmektedir. Kanaatimizce bunlar yalnızca hakime tazminatın miktarının belirlenmesi bakımından bir fikir verebilir. Özellikle trafik bilirkişisi raporlarında, “failin eylemi kast veya ihmâl ile gerçekleştirdiği” hususunda kusurunun ağırlık derecesine ilişkin yargılarda bulunulması hukuka uygun değildir.

¹³⁷ Bkz. **Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt IV Yargıtay Kararları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 426-428.

¹³⁸ Bu hususta bkz. **Ünan**, Cilt VI, s. 218-219.

kusur ayırımının hakim için sağladığı fayda, onun bu olayda fikir üretmesine yardımcı olmaktan öteye geçmeyecektir¹³⁹.

b. “Kırmızı Işıқта Geçen Fail Olası Kast Derecesinde Kusurludur” Varsayımı

TCK’nın “kast” başlıklı 21. maddesinin gerekçesinde, olası kast duruma değinilmiş ve ceza mevzuatına yeni girmiş bir kavram olarak olası kastın daha iyi anlaşılabilmesi adına uygulamadan somut örnekler verilmeye çalışılmıştır. Verilen ilk örnekte ise, trafikte seyir halinde olan bir otobüsün sürücüsü olan fail, kendisine kırmızı ışık yanmasına rağmen kavşakta durmamış, yeşil ışık yandığı için karşıdan karşıya geçmekte olan yayalara çarpmış ve bazıların ölümüne sebep olmuştur. Bu somut örnekten hemen sonra faile, olası kastın şartlarının sağlanması adına, “yaya geçidinden her an birilerinin geçtiğini gördüğü”, “buna rağmen durmayıp yoluna devam ettiği”, bu nedenle de meydana gelen ölüm neticesini “öngörüp kabullendiği” yönünde, iç dünyasına yönelik olarak çeşitli duygu ve düşünceler nakledilmiştir.

Şartları konusunda, teorik olarak dahi tartışma barındıran olası kast kavramının daha iyi anlaşılabilmesi adına verilen bu örnekte, failin kırmızı ışıkta geçip birilerinin ölümüne sebebiyet vermesi, uygulamada trafik ışığı kural ihlalinin kusur derecesi bakımından olası kast olduğu yönünde hatalı çıkarımlara sebebiyet vermiştir¹⁴⁰. Halbuki trafik ışığı kurallarını ihlalin çeşitli görünüş şekilleri bulunmakla birlikte, her bir görünüş şeklinde sürücünün kusurunun derecesi de birbirinden bağımsızdır. Kaldı ki yukarıda trafik ışığı kurallarının ihlalinde kusura ilişkin kararlar incelenirken¹⁴¹, Yargıtay ilgili Ceza Daireleri’nin trafik ışığını ihlal halinde, failin bilinçli taksir derecesinde kusurlu olduğuna ilişkin içtihatları da bulunmaktadır. Dolayısıyla trafik ışığı kurallarını ihlalde sürücünün, ceza hukuku bağlamında kusurunun olası kast olduğu veya sorumluluk hukuku bağlamında kusurunun dolaylı kast olduğu sonucuna, özellikle de TCK m.21’in gerekçesinde bu yönde örnek olduğu savıyla peşinen varmak doğru değildir¹⁴².

¹³⁹ Bkz. Memiş, s. 16.

¹⁴⁰ Bu düşüncenin yerinde olmadığına ilişkin bkz. Ünan, s. 312; Avcı, s. 84.

¹⁴¹ Bkz. II, B, 1.

¹⁴² Hal böyle olmakla birlikte, özellikle ölümlü trafik kazasının söz konusu olduğu somut olaylarda, sürücünün kusurunun belirlenmesinde Yargıtay Ceza Daireleri’nin olası kast derecesinde kusura daha yakın olduğu da ifade edilmiştir. Bu hususta bkz. Çelik, s. 271.

IV. SİGORTA ETTİRENİN TRAFİK IŞIĞI KURALLARINI İHLAL ETMESİNİN SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNE ETKİSİ

A. Türk Hukukunda Temel Prensip: Ya Hep Ya Hiç

TBK m.51/1 uyarınca, hakim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereği ve özellikle de borçlu veya failin kusurunun ağırlığına göre belirler. Bu sebeple haksız fiil sorumluluğunda, zarar veren borçlu veya failin kusurunun ağırlığı, tazminatın belirlenmesinde oldukça önemlidir¹⁴³.

Sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünde sigorta ettirenin kusurunun derecesine ilişkin sınırların çizildiği genel nitelikteki hüküm ise TTK m.1429'dur. Buna göre, sigorta kurumunun varoluş amacının da etkisiyle, sigorta ettirenin ihmali ile rizikoya sebebiyet vermesi ve zarar gerçekleşmesi halinde, sigorta şirketi kural olarak¹⁴⁴ sigorta tazminatı ödemesini gerçekleştirecektir. Fakat sigorta ettirenin, rizikoya kasten sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketinin tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkacaktır¹⁴⁵.

TBK'daki kusurun ağırlığına yönelik yapılan ayrımın aksine¹⁴⁶; sigorta hukukuna ilişkin TTK'daki hükümler, kusurun türleri bakımından ayrım yaparken kast ve ihmal kavramlarını tercih etmiştir¹⁴⁷. Çalışmanın bu bölümü

¹⁴³ Bu hususta bkz. **Baysal**, s. 70; **Eren**, s. 664.

¹⁴⁴ Zira taraflar, sigorta ettirenin veya sigortalının bazı kusurlu davranışlarının sonucu gerçekleşen zararlardan sorumlu olmayacağını (*kusur istisnası*) kararlaştırabilirler. Bkz. **Can**, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 58-59.

¹⁴⁵ Esasında burada kullanılan riziko kelimesi, Alman hukukundaki "*sigortalanan olay*" kavramının Türk hukukundaki tam karşılığından ziyade, günlük dilde kullanılan alelade bir tabir olarak değerlendirilebilir. Zira söz konusu halde teknik manada teminat sunulan bir olay yoktur. Bu bağlamda sigorta ettirenin sebep olduğu eylem ile gerçekleştirdiği olay da sigorta sözleşmesi akdedilirken sigorta teminatı sunulan "*riziko*" olmayacaktır. Bu yönde bkz. **Kayıhan**, Şaban/**Günergök**, Özcan: Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 6. Bası, Umuttepe Yayınları, İstanbul 2021, s. 198.

¹⁴⁶ Nitekim Trafik Sigortası Genel Şartları'nın B.4.a maddesinde de "*kast ve ağır kusur*" dan bahsedilmiştir. Bu açıdan maddede yer alan "*ağır kusur*" kavramının, "*ağır ihmal*" olarak anlaşılması gerekir.

¹⁴⁷ 6762 sayılı ETK'nın 1278. maddesi de kast kavramını kullanmakla birlikte, ihmal kavramı yerine kusur kavramını tercih etmişti. TTK metninde kusur kavramı yerine ihmal ve kastın yer bulması, "ağır kusur" haline ilişkin bir açıklık bulunmaması doktrinde eleştiri konusu yapılmıştır. Bkz. **Kender**, Rayegan: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 17.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 341. Doktriner açıdan kusurun türlerinin kast ve ihmal olarak ayrılması nedeniyle, düzenlemenin kusurun derecesi yönün-

ile derin ilişkiler içerisindeki TTK m.1429'un ilk fıkrasına göz atıldığında da bu tercihler karşımıza çıkmaktadır. Hükümün lafzına göre, sigorta ettirenin kast derecesindeki eylemlerinin rizikoya sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketi edim yükümlülüğünden kurtulacaktır¹⁴⁸. Kast konusunda doğrudan kast ve dolaylı kast (*dolus eventualis*) şeklinde bir ayırım yapılmadığından, hükme göre kastın her türlüünün sigorta şirketini sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünden kurtaracağını söylemek mümkündür¹⁴⁹. Kaldı ki sigorta ettirenin, rizikoya kasten sebebiyet verip sigorta şirketinden sigorta tazminatının ödenmesine ilişkin bir talepte bulunması, en başta dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur¹⁵⁰. Rizikoya kasten sebebiyet verilmesine bağlanan hukuki sonuç Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (*VVG olarak anılacaktır*) § 81'in ilk fıkrasında da aynı şekilde hükme bağlanmıştır¹⁵¹.

den bir boşluk bulundurmadığı kanaatindeyiz. Aynı görüşte bkz. **Atamer**, Kerim: "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş", *BATİDER*, Cilt 27, Sayı 1, 2011, s. 39.

¹⁴⁸ Gerçekten de sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsizdir. Ancak kasıtlı olarak rizikonun gerçekleştirilmesine sebebiyet verilirse, belirsizlik unsuru ortadan kalkar. Bu tür bir davranış sonucu, sigorta ettirenin sigorta teminatından yararlanması da düşünülemez. Bu hususta bkz. **Ünan**, s. 300-301; **Avcı**, s. 86 vd.; **Can**, s. 58; **Yolal**, s. 340, dn. 1; **Orbay Ortaç**, s. 117; **Bozer**, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1965, s. 104; hükümün işlevlerinden birinin -gereğince de belirtildiği üzere- sigortadan para almak amacıyla rizikonun gerçekleştirilmesinin engellenmesi olduğuna ilişkin bkz. **Kara**, s. 230. Buna karşın rizikonun kasten gerçekleştirilmesinin sigorta şirketinin edim yükümlülüğünden kurtulmasına yetmeyeceği, rizikoyu kasten gerçekleştirenin bu eylemi aynı zamanda sigorta tazminatını elde etme saikiyle gerçekleştirmesi gerektiğine yönelik aksi görüşte bkz. **Yazıcıoğlu**, Emine/**Şeker Ögüz**, Zehra: Sigorta Hukuku, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s. 173-174; benzer yönde **Yener**, s. 148. Madde metnindeki "*tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla*" ifadesine rağmen, madde anılan sigorta ettiren, sigortalı ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu kişilerin rizikoya kasten sebebiyet vermelerinin, sigorta şirketinin tazminat ödeme borcundan kurtulmasına yeteceğine dair bir görüş için bkz. **Ulaş/Bektaş**, s. 133.

¹⁴⁹ Aynı görüşte bkz. **Şenocak**, Kemal: "Sigorta Konusu Olaya Kastten Sebep Olma (TTK m.1477)", Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 176; **Ünan**, s. 297; **Langheid/Wandt (Looschelders)**, VVG § 81, Rn. 61; **Pinckernelle**, Ascan: Die Herbeiführung des Versicherungsfalls, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe 1966, s. 42.

¹⁵⁰ Bkz. **Yıldırım**, Ali Haydar: Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 164.

¹⁵¹ Bu hususta bkz. **Bruck/Möller (Baumann)**, VVG § 81, Rn. 58; **Langheid**, Theo/**Rixecker**, Roland (**Hrsg.**): Versicherungsvertragsgesetz, 7. Auf., München 2022, (**Langheid**), VVG § 81, Rn. 45-46; **Prölss/Martin (Armbrüster)**, VVG § 81, Rn. 29; **Rüffer/Halbach/Schimikowski (Karczewski)**, VVG § 81, Rn. 7; özellikle kastın

Diğer yandan sigorta ettirenin, ihmal derecesindeki eylemlerinin rizikoya sebebiyet vermesi halinde, kural olarak sigorta şirketinin pasif haldeki himaye sağlama yükümlülüğü tetiklenecek ve sigorta şirketi sigorta tazminatını ödemek durumunda kalacaktır¹⁵². Hükümde ağır ve hafif ihmal şeklinde bir ayırım yapılmamış, ihmalden bahsedilmiştir¹⁵³. O halde, sigorta ettirenin ağır ihmal derecesinde kusurlu eylemiyle rizikoya sebebiyet vermesi de sigorta himayesi içindedir¹⁵⁴.

Nihai olarak TTK m.1429 ile sigorta ettirenin, kasten rizikoya sebebiyet vermesi halinde, sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulması; ihmal ile rizikoya sebebiyet vermesi halinde, sigortacının riziko sonucunda doğan zarardan tamamiyle sorumlu olması benimsenmiştir. Dikkat edilirse sigortacı ya tam sorumlu tutulmakta ya da hiç sorumlu tutulmamaktadır. İşte kanun koyucunun TTK m.1429 ile benimsediği rejim “*ya hep ya hiç*” ilkesidir¹⁵⁵.

unsurlarına ve kastın varlığını tespiti ilişkin bkz. **Langheid/Wandt (Looschelders)**, VVG § 81, Rn. 59-66; **Martin, Anton/Reusch, Peter/Schimikowski, Peter/Wandt, Manfred (Hrsg.)**: Sachversicherung Kommentar, 4. Auf., München 2022, (**Fortmann**), § 16, Rn. 52. 2008 reformu ile yürürlükten kaldırılan 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG 1908)’nun 61. paragrafında da sigorta ettirenin kastına aynı hukuki sonuç bağlanmıştı. Bkz. **Bruck, Ernst/Möller, Hans (Hrsg.)**: Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Zweiter Band - §§ 49-80, 8. Auf., Berlin 1961, (**Möller**), VVG (1908) § 61, Anm. 79; **Pinckernelle**, s. 73.

¹⁵² Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Avcı**, s. 73 vd.; özellikle sorumluluk sigortalarında rizikonun ihmal derecesinde kusurlu bir davranış ile gerçekleştirilmesine ilişkin TTK m.1477 ve VVG § 103 ile ilgili değerlendirmeler için bkz. **Hacıömeroğlu**, Abdülhamid Oğuzhan: Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 70-71.

¹⁵³ Hatta TTK tasarısında, hükmün ilk halinde “ihmal” kavramı yerine “kusur” kavramı kullanılmaktaydı. Kusur, yukarıda da belirtildiği üzere, ihmal ile birlikte kastı da kapsayan bir üst kavramdır. Bu nedenle hükmün “kusur” yerine “ihmal” şeklinde yasalaşmasının yerinde olduğu söylenebilir. Yine bu görüşte bkz. **Hacıömeroğlu**, s. 69, d.n. 85; **Atamer**, s. 39.

¹⁵⁴ Nitekim bu hukuki duruma, 6762 sayılı ETK döneminde dahi Yargıtay’ın içtihatlarında rastlamak mümkündür. Bkz. “... *Rizikonun kasten gerçekleştirilmiş olması dışında, hasarın meydana geliş şekli sigortacının sorumluluğu yönünden TTK’nun 1278. (1429) maddesi uyarınca sonuca etkili olmamasına göre...*” Yarg. 11.HD., T.15.04.1982, E.1982/1273, K.1982/1731 (**Ulaş/Bektaş**, s. 55).

¹⁵⁵ Bkz. **Ünan**, s. 302; özellikle rizikoya sebebiyet verilmesinde kusur haline ilişkin “*ya hep ya hiç*” ilkesine dair detaylı değerlendirmeler için bkz. **Hiort**, Horst: Das Alles-oder-Nichts-Prinzip im Privatversicherungsrecht und die Neuregelung durch die VVG-Reform, Nomos Verlag, Baden-Baden 2010, s. 58 vd.; bu ilkenin VVG reformu öncesi yalnızca rizikonun gerçekleşmesinde kusur halinde değil, çeşitli birçok halde söz konusu olduğuna ilişkin bkz. **Armbrüster**, Christian: Das Alles-oder-nichts-Prinzip im Privatversicherungsrecht - zugleich ein Beitrag zur Reform des VVG, Verlag

“*Ya hep ya hiç*” ilkesi, 6762 sayılı ETK döneminde de 1278. madde ile varlığını sürdürmekteydi¹⁵⁶. Dolayısıyla kanun koyucu, sigorta ettirenin lehine olan bu rejimi değiştirme yolunda bir irade göstermemiş, bu rejime devam edilmesini istemiştir¹⁵⁷.

B. Meselenin Karşılaştırmalı Hukukta Ele Alınışı

1. Alman Hukukundaki Durum

Meseleye ilişkin karşılaştırmalı hukuka bakıldığında, öncelikle mehzaz hukuk olan ve 2008 reformu ile yürürlükten kaldırılan 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (*VVG 1908 olarak anılacaktır.*) 61. paragrafına bir göz atmak gerekir. Hükümde, sigorta ettirenin kast veya ağır ihmali ile sigortalanan olaya sebebiyet vermesi durumunda, sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulacağı yer almaktaydı¹⁵⁸. Görüldüğü üzere, gerek ETK gerekse de TTK’da benimsenen ilkedan daha sert bir “*ya hep ya hiç*” rejimi öngörülmüştür, zira sigorta ettirenin ağır ihmali ile rizikonun gerçekleşmesi halinde de sigortacının tazminat ödeme borcundan kurtulması söz konusu olmaktadır.

Yürürlükteki Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) 81. paragrafında ise sigorta ettirenin, sigortalanan olaya kasten sebebiyet vermesi halinde, sigortacının edim yükümlülüğünün bulunmadığı¹⁵⁹; sigortalanan olaya

Versicherungswirtschaft, Hamburg 2003, s. 4-10 ve genel değerlendirmeler için bkz. s. 10 vd.

¹⁵⁶ ETK döneminde de geçerli olan bu rejime ilişkin açıklamalar için bkz. **Arseven**, Haydar: Sigorta Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul 1987, s. 175.

¹⁵⁷ Gerçekten de kanunda sigorta ettirenin ihbar, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme, zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma gibi görevleri bulunmaktadır. Sigorta ettirenin bu görevlerini kusuruyla ihlal etmesi halinde, kusurunun ağırlığı oranında sigorta şirketine sigorta tazminatından indirim yapma veya bir başka ifadeyle “*tazminat miktarından kesme*” hakkı tanınmaktadır. Oysa TTK m.1429’da kural olarak sigorta ettirenin ihmali ile rizikoya sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketine böyle bir hak tanınmamıştır.

¹⁵⁸ Sigortalanan olaya kasten veya ağır ihmali ile sebebiyet verilmesi halinde, VVG (1908) § 61 düzenlemesinin öngördüğü hüküm ve sonuçlara ilişkin bkz. **Honsell**, Heinrich (**Hrsg.**): Berliner Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz -Kommentar zum deutschen und österreichischen VVG-, Springer Verlag, Berlin - Heidelberg - New York 1999, (**Beckmann**), VVG (1908) § 61, Rn. 98; edim yükümlülüğünden tam şekilde kurtulacağına ilişkin bkz. **Pinckernelle**, s. 73 vd.; “*mutlak bir sorumluluktan kurtulma halinin*” teknik açıdan daha doğru bir tabir olacağına yönelik bkz. **Bruck/Möller (Möller)**, 8. Auf., VVG (1908), § 61, Anm. 79.

¹⁵⁹ Bu bağlamda tıpkı VVG (1908) § 61’de olduğu gibi, VVG § 81 düzenlemesinde de sigortalanan olaya kasten sebebiyet verilmesi, sübjektif riziko istisnası olarak hükme

ağır ihmal ile sebebiyet verilmesi halinde ise, sigortacının, sigorta ettirenin kusurunun ağırlığı oranında, sigorta tazminatından kesme, indirim hakkı¹⁶⁰ olduğu belirtilmektedir. Hüküm sigorta ettirenin, sigortalanan olaya kasten sebebiyet vermesi durumunda, TTK m.1429 ile paralel¹⁶¹ hukuki sonuçları barındırmasına karşın; hükmün TTK m.1429'dan ayrıldığı nokta, sigortalanan olaya sigorta ettirenin ağır ihmal ile sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketinin, sigorta ettirenin kusuru oranında edim yükümlülüğünden indirim hakkına sahip olduğudur.

2. İsviçre Hukukundaki Durum

Rizikonun gerçekleşmesinde kusura ilişkin İsviçre hukukuna göz atıldığında ise yine 1908 yürürlük tarihli İsviçre Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (sVVG)' nun 14. maddesinde de sigorta ettiren veya talep hakkı sahibinin (*Anspruchsberechtigte*), korkulan olaya¹⁶² (*befürchtete Ereignis*) kasten

bağlanmıştır. Bu hususta bkz. **Langheid/Wandt (Looschelders)**, VVG § 81, Rn. 5-6; **Prölss/Martin (Armbrüster)**, VVG § 81, Rn. 3; **Beckmann/Matusche-Beckmann (Heß)**, § 16, Rn. 18; **Bruck/Möller (Baumann)**, VVG § 81, Rn. 19; **Langheid/Rixecker (Langheid)**, VVG § 81, Rn. 8; **Looschelders/Pohlmann (Schmidt-Kessel)**, VVG § 81, Rn. 10. Mülga VVG (1908) § 61'in yürürlükte olduğu dönemde subjektif riziko istisnasının sigortalanan olaya hem kasten hem de ağır ihmal ile sebebiyet verilmesine yönelik tanındığına dair bkz. **Berliner Kommentar (Beckmann)**, VVG (1908) § 61, Rn. 6; **Pinckernelle**, s. 10.

¹⁶⁰ Bu hususta bkz. **Beckmann-Matusche Beckmann (Heß)**, § 16, Rn. 119-120; **Langheid/Wandt (Looschelders)**, VVG § 81, Rn. 132; **Prölss/Martin (Armbrüster)**, VVG § 81, Rn. 56-66; **Bruck/Möller (Baumann)**, VVG § 81, Rn. 125. Sigortacının gerçekleştireceği “kusurun ağırlığı ile tazminatta indirim” arasındaki orantılamaya dair kriterlerin ayrıntılı şekilde değerlendirilmesine ilişkin bkz. **Feifel, Michael**: Die Quotelung bei Obliegenheitsverletzungen nach § 28 VVG 2008, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe 2011, s. 99 vd. ve özellikle s. 123.

¹⁶¹ Hal böyle olmakla birlikte, TTK m.1429'da (*VVG § 81'in aksine*) yalnızca sigorta ettirenin rizikoya sebebiyet vermesinin düzenlenmediği; sigorta ettiren ile beraber sigortalı ve “sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin” rizikoya kusurlarıyla sebebiyet vermelerinin de kaleme alındığı gözden kaçırılmamalıdır.

¹⁶² Türk hukukunda riziko ve Alman hukukundaki sigortalanan olay (*Versicherungsfall*) terimlerine karşılık İsviçre hukukunda karşılaşılan “*Befürchtete Ereignis*” kavramı için bkz. **Koenig, Willy**: Schweizerisches Privatversicherungsrecht, 2.Auf., Verlag Herbert Lang & Cie, Bern 1960, s. 137 vd. Hal böyle olmakla birlikte İsviçre öğretisinde, korkulan olay ile sigortalanan olay terimlerinin birbiriyle aynı anlama geldiğine ilişkin bir görüş de bulunmaktadır. Bkz. **Ziegler, Otto**: Untersuchungen über die Begriffe “*befürchtetes Ereignis*” und “*Versicherung*”, Stämpfli & CIE, Bern 1935, s. 5. Diğer yandan İsviçre öğretisinde “*korkulan olayın*” sigorta şirketinin tazminat ödeme yükümlülüğünü doğuran olay olarak tanımlanması ve bu tanımın VVG ışığında kabul edilen

neden olmaları halinde, sigorta şirketinin sorumlu olmadığı¹⁶³; şayet korkulan olaya ağır ihmal ile sebebiyet verildiyse, sigorta şirketinin kusurun derecesiyle orantılı olarak tazminatı azaltma hakkının bulunduğu; eğer bir hafif ihmal söz konusuysa, sigorta şirketinin meydana gelen zarardan tamamen sorumlu olduğu yer almaktadır¹⁶⁴. Görüldüğü üzere sigorta ettirenin kusurunun derecesine karşılık sigorta şirketinin sorumluluğunun Alman düzenlemesi VVG'nin 81. paragrafı ile paralel olduğu sonucuna ulaşılabılır¹⁶⁵ ve bu bağlamda söz konusu hüküm, TTK m.1429'dan özellikle ağır ihmal halinde sigorta şirketinin sigorta tazminatından indirim hakkı olması nedeniyle ayrılmaktadır.

3. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'ndeki Durum

Yine Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL)'nin “zarara sebep olma” başlıklı 9:101 maddesinde¹⁶⁶, sigorta ettirenin zarara kasten veya pervasızca bir davranışla¹⁶⁷ sebep olduğu ölçüde tazminata hak kazanamayacağını; sigorta poliçesinde kusurun derecesine göre bir orantı kuralı

sigortalanan olaya karşılık gelmesi nedeniyle, fiiliyatta korkulan olay ile sigortalanan olay arasında -kavramın yerinde olup olmadığına dair doktriner tartışmalar dışında- bir fark kalmamaktadır. Bkz. **Pinckernelle**, s. 27.

¹⁶³ Bu hususta bkz. **Roelli**, Hans: Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag, Erster Band - Allgemeine Bestimmungen (Art. 1-47), Bern 1914, Art. 14, Anm. 3, s. 207 vd.

¹⁶⁴ İsviçre hukukunda rizikoya kusur ile sebebiyet verilmesine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. **Koenig**, s. 251 vd.; bununla birlikte Alman düzenlemesi VVG 81'den farklı olarak sVVG Art.14/3'e ilişkin bkz. **Roelli**, Art. 14, Anm. 4-5, s. 229 vd.; **Pinckernelle**, s. 56 vd.; **Küçük**, s. 40-42.

¹⁶⁵ Nitekim ilgili kanunun 14. Maddesi, bu yönüyle VVG (1908)'in reforme edilmesi çalışmalarına ışık tutmuş, 2008 reformu ile beraber VVG § 81'de de ağır ihmal haline ilişkin olarak sigorta şirketine sigorta tazminatından sigorta ettirenin kusuru oranında indirim hakkı tanınmıştır. Bu hususta bkz. **Bruck/Möller (Möller)**, 8. Auf., VVG (1908) § 61, Anm. 3.

¹⁶⁶ İlgili hükmün İngilizce Metin - Türkçe çevirisi için bkz. **Ünan**, Samim/Atamer, Kerim: Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) - Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ) İngilizce Metin Türkçe Çeviri, Sigorta Hukuku Derneği, İstanbul 2011, s. 46-47.

¹⁶⁷ Söz konusu maddede sVVG Art.14, VVG § 81 ve TTK 1429'dan farklı olarak “pervasızca davranış” ifadesi bulunmaktadır. Kusurun kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrıldığı aşikardır. “Pervasızca davranış” tabiri bu noktada Anglosakson hukukunun Kıta Avrupası'na kattığı bir kavram olarak görülmektedir. “Pervasızca davranışın” çoğu zaman olası kast ile aynı hukuki sonucu ifade edeceği belirtilmiştir. Bkz. **Ünan**, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II İkinci Kısım Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 347.

bulunmuyorsa, sigorta ettirenin ihmali ile zarara sebebiyet verdiği hallerde ise sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü altında olduğu düzenlenmiştir. Burada da tıpkı TTK m.1429’da olduğu gibi, sigorta ettirenin ihmal ile rizikoya sebebiyet verme hali, aksi kararlaştırılabilir olarak düzenlenmiştir. Sonuç olarak PEICL’da benimsenen “*ya hep ya hiç*” rejimi, Türk hukukundakine benzerdir.

C. Bazı Özel Sigorta Türlerine İlişkin Değerlendirmeler

Soyut bir hukuk normu olan TTK m.1429’a dair temel açıdan teorik açıklamalar yapıldıktan sonra, çalışmanın konusu olan trafik ışığı kurallarını ihlal halinde, sigorta ettirenin bu ihlalinin, sigorta tazminatının ödenmesine etkisi üzerine daha somut değerlendirmeler yapılabilecektir. Bu noktada trafik ışığı kurallarının ihlalinin trafikte gerçekleştiği düşünülürse, karşımıza özellikle kasko sigortası sözleşmesi ve karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk (trafik) sigortası sözleşmesi çıkmaktadır.

1. Kasko Sigortası Sözleşmesine İlişkin Değerlendirmeler

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 11/1 maddesine göre, sigorta sözleşmeleri sigorta genel şartlarına uygun olarak düzenlenir ve sigorta genel şartları da normlar hiyerarşisi çerçevesinde TTK’daki sigorta hukuku hükümlerine aykırı olmamalıdır.

Bu açıdan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları “*Tazminat Hakkının Eksilmesi ve Düşmesi*” başlıklı 3.3.3. maddesinin ikinci fıkrası, sigorta ettirenin rizikoya kasten sebebiyet vermesi halini düzenler ve TTK m.1429/1 ile paralel niteliktedir¹⁶⁸. Rizikoya ihmal derecesinde kusur ile sebebiyet verilmesine ilişkin bir düzenleme ise bulunmamaktadır. Yine bi-

¹⁶⁸ Öte yandan aynı maddenin ilk fıkrasında yer alan “*yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde, sigorta ettirenin/sigortalının kusurunun ağırlığına göre indirim yapılacağına*” ilişkin kuralın, TTK m.1429’un uygulama alanı ile karıştırılmaması gerekir. Burada açık biçimde, rizikonun gerçekleşme anından itibaren sigorta ettirenin yerine getirmek durumunda olduğu görevlerini kusuruyla ihlal etmesi kastedilmektedir. Bu açıdan özellikle TTK 1448’de düzenlenen sigorta ettirenin koruma ve kurtarma görevlerine dikkat çekilmesi gerekir. Bu hususta sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma görevinin zamansal açıdan uygulama alanına ilişkin bkz. **Şenocak**, Kemal: “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293)”, Ankara Üniversitesi HFD, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s. 407 vd.; **Kayıhan**, Şaban: “Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi HFD, Cilt 9, Sayı 1-2, 2005, s. 519-520; **Emiralioglu**, Furkan: Sigorta Ettirenin Zararı Önleme - Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti (TTK m.1448), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s. 71 vd.

rincil ve ikincil riziko sınırlandırması niteliğindeki teminata ilişkin maddelerde de “trafik ışığı kurallarının ihlali halinde gerçekleşen zararların” teminat dışında kaldığına dair¹⁶⁹ bir düzenleme de yer almamaktadır¹⁷⁰. O halde TTK m.1429/1’deki temel prensip ışığında sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödemesi veya sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünden kurtulması için; sigorta ettirenin, kazanın gerçekleşmesindeki kusurunu trafik ışığı kurallarını ihlal ile beraber değerlendirip bir sonuca varmak gerekir.

Yukarıda da değerlendirildiği üzere¹⁷¹, trafik ışığı kurallarının ihlalinde, net bir şekilde kusurun derecesi bakımından bir çıkarım yapılamayacağı gibi, kusursuzluk durumu oluşturan haller dahi söz konusu olabilir.

Sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlal etmesi ve bu eylemiyle beraber kasten kazaya sebebiyet vererek zarar meydana getirmesi halinde, TTK m.1429 bağlamında sigorta şirketi edim yükümlülüğünden kurtulacak ve aynı zamanda aldığı primleri de geri vermeyecektir¹⁷².

Sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesinde kusuru ağır veya hafif ihmali derecesinde ise, bu kusurun kural olarak kasko sigortası sözleşmesi ve sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödemesi üzerinde bir etkisi olmayacaktır¹⁷³. Şayet taraflar, kasko sigortası söz-

¹⁶⁹ Kasko sigortası sözleşmesinde teminat dışı hallere ilişkin olarak bkz. **Özkan**, Aktan: Kasko Sigortası Sözleşmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2018, s. 94 vd.; **Yüce**, Aydın Alber: Kara Araçları Kasko Sigortası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 205 vd. Nitekim bu hususta bkz. “... Somut olay incelendiğinde, bilirkişi raporunda davalı aracın kırmızı ışıkta kavşağa girmiş olması nedeniyle 8/8 kusurlu olduğu mütealaa edilmiş ise de, sigortalının eyleminin kasıtlı veya ağır kusurlu olmadığı, davacının kavşakta gerekli dikkati göstermeyerek kusurlu olduğu, ancak ağır kusurunun bulunmadığının kabulü, gerçekleşen rizikonun poliçe teminatı içerisinde kaldığının kabulü ile ...” Yarg. 11.HD., T. 21.10.2002, E.2002/4871, K.2002/9339, (**Çelik/Muktedir**, s. 505).

¹⁷⁰ Oysa sigorta ettirenin rizikoya kusuruyla sebebiyet vermesi halinin en yoğun tartışıldığı durumlardan bir diğeri olan “alkollü şekilde araç kullanılması sırasında meydana gelen zararlar” genel şartların A.5.5 maddesinde teminat dışında bırakılan hallerden biri olarak yer almıştır. Bununla birlikte yeri gelmişken Yargıtay’ın alkollü şekilde araç kullanılması sırasında meydana gelen zararlar için, rizikonun “münhasıran” bu nedenle gerçekleşmesi gerektiği yönünde içtihatları olduğu belirtilmelidir. Bu hususta örneğin bkz. Yarg. HGK., T. 22.09.2022., E. 2021/468, K. 2022/1143, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T. : 11.01.2024.

¹⁷¹ Bkz. III, B, 1.

¹⁷² Bu hususta bkz. **Özkan**, s. 112-113.

¹⁷³ Doktrinde, sigorta ettirenin “ağır kusurlu” olarak rizikoya yol açması durumunda kusur oranında tazminattan indirim yapılması gerektiği şeklinde bir görüş bulunmakla birlikte, bu görüşe TTK m.1429/1’in mevcudiyeti sebebiyle katılmak mümkün değildir. Bkz. **Müderrişoğlu**, Ümit: Kasko Sigortası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 148. Bununla

leşmesinde, sigorta ettirenin rizikoya hafif ihmal veya ağır ihmal ile sebebiyet vermesine dair, kusurunun ağırlığına orantılı olarak sigorta şirketine bir indirim hakkı tanıdıysa, bu durumda sözleşme hükmü uygulanacaktır¹⁷⁴.

Nihai olarak sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlal edip kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vermesi dışında, sigorta şirketi kural olarak sigorta ettirenin olaydaki ihmalinin derecesini değerlendirmeksizin TTK m.1427 uyarınca kasko sigortası tazminatını ödemekle yükümlüdür¹⁷⁵.

2. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Sözleşmesine İlişkin Değerlendirmeler

a. Temel Prensipten Tehlike Sorumluluğu

Zarar sigortaları içerisinde pasifin sigortası niteliğindeki sorumluluk sigortalarının en sık karşılaşılan türü karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk (trafik) sigortasıdır. Bu sigorta sözleşmesi ile sigorta şirketi, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü kişilerin ölü-

birlikte, TTK m.1429'da düzenleme konusu olan rizikonun gerçekleşmesinde kusur meselesi ile TTK m.1448'de düzenleme konusu olan sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma görevindeki kusuru arasındaki farka bir daha dikkat çekmek gerekir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. **Şenocak**, Vecibe, s. 420-423; **Ünan**, s. 298-299; **Kayhan**, s. 517-518; **Emiralioglu**, Furkan: "Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E.2016/646 K.2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 49, 2022, s. 602 vd. Ayrıca taraflar arasında sözleşmede "*rizikonun gerçekleşmesinde kusurun ağırlığı oranında tazminattan indirim*" kuralı kararlaştırılsa bile, bu maddenin TTK m.1448/3 uyarınca sigorta ettirenin koruma ve kurtarma faaliyeti için yaptığı masraflara uygulanması mümkün değildir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. **Yıldırım**, Ali Haydar: Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m.1448/ f. 3-4), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 78-81.

¹⁷⁴ Ancak tarafların böyle bir kararlaştırma yapmamaları halinde, TTK 1429/1 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Bu bağlamda "*seyir esnasında cep telefonu ile konuşan, araç içi multimedya paneline gereğinden fazla göz atarak yoldaki sürüşü tehlikeye atan sürücünün kusurunun tazminattan indirim sebebi olacağına*" ilişkin görüşün "Türk hukuku açısından" -kural olarak- geçerli olmadığını ifade etmek gerekir. Aksi yönde bkz. **Yüce**, s. 173.

¹⁷⁵ Bu hususta bkz. "*TTK'nun 1278. maddesine göre sigortacı poliçede aksine hüküm olmadıkça sigorta ettirenin kusurlarından doğan hasarları tazmin ile mükelleftir. Ancak hiçbir halde sigortacı sigorta ettirenin kasdından doğan hasarları tazmine mecbur değildir. Görüldüğü üzere maddede tam kusurdan değil, kasıt halinden söz edilmektedir. Bunun yanında kasko sigorta poliçesi genel şartlarında da sigortalının kusurlu olması sigortanın konusu dışında bırakılmadığı gibi, teminat dışı sayılan haller arasında da sayılmamıştır.*" Yarg. 11.HD., T. 21.10.2002, E. 2002/4871, K. 2002/9339, (**Çelik Muktedir**, s. 505).

müne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı¹⁷⁶, zorunlu teminat limitleri dahilinde, sigorta ettirenin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat taleplerini karşılar¹⁷⁷.

Hukuki temelinin KTK m.91'de atıldığı trafik sigortası sözleşmesinde, sigorta ettirenin hukuki sorumluluğuna ilişkin zarar görenlerin tazminat talepleri karşılanmakla birlikte, özellikle sorumluluğun kurucu unsurlarından kusura ilişkin farklı bir esas benimsenmiştir. Gerçekten de KTK m.85/1 uyarınca, motorlu aracın işleteni, tehlike sorumluluğu çerçevesinde, kusuru bulunmasa dahi, zarar görene karşı sebebiyet verdiği zarardan sorumludur¹⁷⁸. Bu açıdan KTK m.85/1'deki şartların varlığı halinde, kusuru bulunmasa dahi, tehlike sorumluluğunun gereği olarak işleten/sigorta ettirenin sebebiyet verdiği zararlar, poliçedeki limitler dahilinde, sigorta şirketi tarafından karşılanmalıdır¹⁷⁹. Sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal ederek bir trafik kazasına sebebiyet vermesi, bu noktada ek bir kusur olarak değerlendirilmeli¹⁸⁰ ve evleviyetle sigorta şirketi tarafından tazmin edilmelidir.

b. Sigorta Ettirenin Kast veya İhmal Derecesindeki Ek Kusuru

Her ne kadar motorlu aracın işleteni tehlike sorumluluğu altında olsa da trafik sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal ederek trafik kazasına sebebiyet vermesi halinde, kusurunun derecesinin ihmal veya kast niteliğinde olup olmadığını değerlendirmek gerekir¹⁸¹. Zira söz konusu kusur derecelerinin tespiti, özellikle sigorta şirketi tarafından zarar görene ödenen tazminat tutarının, trafik ışığı kurallarını ihlal ederek kazaya sebebiyet veren sigorta ettirene rücu edilip edilemeyeceğini belirlemek açısından da önemlidir.

¹⁷⁶ Görüleceği üzere trafik sigortası sözleşmesi, maddi hasarlara karşı teminat sunmasının yanında, ölüm - yaralanma nedeniyle maddi tazminat talepleri ile tedavi giderlerine de teminat sağlamaktadır. Bkz. **Çelik**, s. 861; **Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet**: Sigorta Hukuku, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 338 vd.

¹⁷⁷ Bu hususta bkz. Trafik Sigortası Genel Şartları A.3.; ayrıntılı bilgi için bkz. **Karasu**, s. 24 vd.; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 310 vd.; **Çelik**, s. 860.

¹⁷⁸ Bu hususta bkz. **Eren**, s. 772 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 206 vd.; **Canbolat/Gönül Koşar**, s. 847 vd.; **Çelik**, s. 66 vd.

¹⁷⁹ Nitekim zarar görenin, zarar veren işleten/sigorta ettirene karşı sahip olduğu tazminatı talebini, doğrudan doğruya sigorta şirketinden talep edebilmesi de trafik sigortası sözleşmesinin mevcudiyetinden kaynaklanmaktadır. Bkz. **Şenocak, Kemal**: "Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı", **BATİDER**, Cilt: 25, Sayı: 4, 2009, s. 279 vd.

¹⁸⁰ Bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, s. 849-850.

¹⁸¹ Sorumluluk sigortası ile sorumluluk hukuku arasındaki ilişkiye dair bkz. **Can**, s. 142-143.

Trafik sigortası sözleşmesinde sigorta şirketi, sigorta tazminatını sigorta ettirenin zarar verdiği, zarar gören üçüncü kişiye ödemektedir¹⁸². Hatta TTK m.1484/1 uyarınca sigortacı, sigortalıya karşı *ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş* olsa dahi, zarar görene karşı ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder¹⁸³. KTK m.95/1'e göre ise sigorta şirketi, trafik sigortası sözleşmesinden veya ilgili kanun hükümlerinden doğan ve *tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması* sonucunu doğuran halleri zarar görene karşı ileri süremez¹⁸⁴.

Görüldüğü üzere, zorunlu sorumluluk sigortası niteliğindeki trafik sigortası sözleşmesi ile zarar gören üçüncü kişinin sigorta tazminatını elde edebilmesine yönelik çeşitli hükümler kabul edilmiştir¹⁸⁵. O halde kural olarak sigorta şirketi, zorunlu sorumluluk limitleri çerçevesinde zarar gören üçüncü kişiye trafik sigortası tazminatını ödemek durumundadır. Ancak sigorta ettirenin kastının veya ihmalinin, sigorta şirketinin tazminat ödeme yükümlülüğünün kapsamı veya miktarına ilişkin bir etkisi olacak mıdır? Bu soruya yanıt vermek için de TTK, KTK ve Trafik Sigortası Genel Şartları'ndaki ilgili hükümlere bir göz atmak gerekir.

Öncelikle sigorta ettirenin, trafik sigortası sözleşmesinde teminata dahil rizikolardan birinin gerçekleşmesine kasıtlı olarak sebebiyet vermesine ilişkin "*kasten neden olma*" başlıklı TTK m.1477¹⁸⁶'den bahsetmek gerekir.

¹⁸² Bkz. TTK m.1473/1; **Can**, s. 156; **Karasu**, Rauf: "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 2, Özel Sayı (4), 2015, s. 688.

¹⁸³ Zarar görene karşı ifa yükümlülüğünün kapsamına ilişkin bkz. **Sopacı Öztuna**, Birgül: "Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü", Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 76 vd.

¹⁸⁴ Bu hususta bkz. **Şenocak**, KTK, s. 291-292.

¹⁸⁵ Bkz. **Karasu**, Sorumluluk, s. 695; **Uluğ Cicim**, İlknur/**Alhan**, Yunus: "Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi", Akdeniz Üniversitesi HFD, Cilt 6, Sayı 2, 2016, s. 91.

¹⁸⁶ TTK m.1477'ye ilişkin değerlendirmeler için bkz. **Hacıömeroğlu**, s. 66 vd.; **Avcı**, s. 141-143; **Karasu**, Sorumluluk, s. 690; TTK m.1477'nin ifade ediliş biçimi dışında, şartlar ve yarattığı hukuki sonuçlar bakımından TTK m.1429'dan farklı olmadığı; ayrıca Alman hukukunun VVG 81. paragrafında özellikle ağır ihmal halinde sigorta şirketinin tazminattan indirim hakkının mevcudiyeti karşısında, sorumluluk sigortalarına ilişkin VVG 103. paragrafının özel hüküm olarak yer almasında bir hukuki amaç bulunduğu, fakat TTK m.1429'da ihmal açısından sigorta şirketinin meydana gelen zarardan tam sorumlu olması karşısında, TTK m.1477'nin ekstra bir farklılık yaratmadığı ve tekrar niteliği taşıdığı yönündeki görüş için bkz. **Orbay Ortaç**, s. 119 vd.; VVG 103. paragrafı ile TTK m.1477'nin kaleme alınışlarındaki farklılık ve bu farklılığın yarattığı aksaklıklara dair bkz. **Ünan**, Zarar Sigortaları, s. 345-346; TTK m.1477'nin doğurduğu hukuki sonuçlar için bkz. **Şenocak**, s. 178-180.

Madde uyarınca sigortacı, sigortalının sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz.

Diğer yandan sorumluluk sigortalarında sigorta şirketinin halefietini düzenleyen TTK m.1481'in¹⁸⁷ istisnası niteliğindeki KTK m.95/2 uyarınca zarar görene ödemede bulunan sigorta şirketi, trafik sigortası sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin Kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir¹⁸⁸. Yine Trafik Sigortası Genel Şartları'nın "*zarar görenlerin haklarının saklı tutulması ve sigortacının sigortalıya rücu hakkı*" başlıklı B.4.a. maddesine göre, tazminatı gerektiren olay, sigortalının kasti bir hareketi veya ağır kusuru¹⁸⁹ sonucunda meydana gelmişse, ödemede bulunan sigorta şirketi, tazminatın kaldırılması veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir¹⁹⁰.

¹⁸⁷ Bu hususta bkz. **Şenocak**, Kemal: "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", Ankara Üniversitesi HFD, Cilt 58, Sayı 1, 2009, s. 219; maddenin gerekçesine ilişkin eleştiriler için bkz. **Yazıcıoğlu**, s. 467-471; ayrıca tasarı halindeki TTK m.1481/1'in uğradığı değişiklikler nedeniyle eksik biçimde yasalaştığına ilişkin bkz. **Uluğ Cicim**, İlknur: "Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m.1476, 1479, 1480, 1481), Akdeniz Üniversitesi HFD, Cilt 3, Sayı 2, 2013, s. 21; "*sigortacının zarar görene halef olabileceğine*" ilişkin hükmün tasarı metninden çıkarılmasının yerinde olduğu, zira bunun ancak istisna hallerinde gerçekleşmesinin söz konusu olabileceğine ilişkin bkz. **Sopacı Öztuna**, Halefiet, s. 141.

¹⁸⁸ Sigorta şirketinin, TTK m.1481 uyarınca halefiet ilkesi çerçevesinde sigorta ettirene rücu hakkının olup olmadığına yönelik kanunda bir boşluk bulunduğu, bu hakkı, edim yükümlülüğünün bulunmadığı savunmasını yapma olanağından yoksun bırakıldığı için trafik sigortacısına tanımak gerektiğine ilişkin bkz. **Ünan**, Zarar Sigortaları, s. 376 vd.; yalnızca zorunlu sorumluluk sigortaları ile sınırlı kalmak üzere, sigortacının zarar görene halef olabileceği ve sigortalısına rücu hakkı kullanabileceği hususunda bkz. **Can**, s. 42; Trafik Sigortası Genel Şartları'nda belirtilen istisnai haller ile sınırlı kalmak üzere, sigortacının sigortalısına rücu hakkı kapsamında başvurabileceğine ilişkin bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 372-373. Ayrıca bu hususta bkz. **Sopacı Öztuna**, Halefiet, s. 141; **Şenocak**, KTK, s. 292, **Karasu**, Sorumluluk, s. 700; yine 6762 sayılı ETK'daki sigorta hukuku hükümlerinin yürürlükte olduğu dönemde de bu görüş ileri sürülmekteydi. Bkz. **Arseven**, s. 176.

¹⁸⁹ Yargıtay'ın sigorta ettirenin kırmızı ışıkta geçip trafik ışığı kurallarını ihlal etmesini "*ağır kusur*" bağlamında değerlendirmedeğini bir kez daha belirtmek gerekir. Bu bakımdan kural olarak sigorta ettirenin kırmızı ışıkta geçip rizikoya sebebiyet vermesi halinde, sigortacının zarar görenin uğradığı zararı tazmin edip sigortalısına rücu hakkı bulunmamaktadır. Bu yönde bkz. Yarg. 17.HD., T. 25.05.2016, E.2016/3422, K.2016/6357, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T.: 06.01.2024; yine bu hususta bkz. **Yavaşı**, s. 409.

¹⁹⁰ Bkz. **Bağrıaçık**, Safiye Nur: "Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu", İstanbul Kültür Üniversitesi HFD, Cilt 15, Sayı 2, 2016, s. 266; **Karasu**, Sorumluluk, s. 700; **Yazıcıoğlu**, s. 476-477.

Bununla beraber sigorta ettirenin, sorumluluk konusu olayın ve bundan doğan zararların meydana gelmesinde ihmali söz konusu ise *-tehlike sorumluluğu prensibinin de etkisini gözeterek-* sigorta şirketinin tam sorumluluğu söz konusudur.

İlgili maddeler ortaya konulduktan sonra, sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kusuruyla kazaya sebebiyet vermesi halinde, sigorta şirketinin sorumluluğunun doğup doğmadığına ilişkin değerlendirmelere geçilebilir. Öncelikle sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kasıtlı olarak kazaya sebebiyet vermesi halinde, trafik sigortası sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta şirketinin sorumluluğunun doğup doğmadığına; sigorta ettirenin sebep olduğu zararların zarar gören üçüncü kişiye ödenip ödenmeyeceğine yanıt verilecektir.

Zorunlu sorumluluk sigortası niteliğindeki trafik sigortası sözleşmesinde, bu soruya yanıt verebilmek için TTK m.1477 ile KTK m.95'in birlikte değerlendirilmesi şarttır. Ancak peşin olarak şunun söylenmesi gereklidir ki TTK m.1477, gerek lafzi yorum açısından gerekse de hükmün *ratio legisine* bakılarak yapılacak yorum açısından *-KTK m.95 hükmünün mevcudiyeti karşısında-* zarar gören üçüncü kişiye karşı etkisiz kalmaktadır. Zira sigorta ettirenin, hem trafik ışığı kurallarını ihlal etmesi nedeniyle meydana gelen rizikodaki kastı hem de zarar gören üçüncü kişinin uğradığı zararlara neden olmadaki kastı kural olarak TTK m.1477 bağlamında sigortacıya *"tazminat ödeme yükümlülüğünü reddetme"* hakkı vermekteyken¹⁹¹; KTK m.95'de yer alan *"kanun hükmünden doğan ve tazminatın kaldırılması ... sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez"* ifadesi karşısında trafik sigortası bakımından sigorta şirketi, zarar gören üçüncü kişiye teminat limitleri dahilinde sigorta tazminatını ödeyecektir¹⁹².

Diğer yandan sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesi halinde ihmal derecesinde kusuru bulunuyorsa, sigorta şirketinin sorumluluğunun doğup doğmadığı da bir diğer yanıt verilmesi gereken husustur. Bu noktada, tıpkı kasko sigortası sözleşmesinde olduğu gibi trafik sigortası sözleşmesi açısından da bir farklılık söz konusu olmayacaktır. Kaldı ki KTK 85/1 bağlamında, motorlu araç işleteninin tehlike sorumluluğu altında olduğu ve kusuru bulunmasa dahi, sigorta şirketinin zarar görene, uğradığı zararı ödeyeceği göz önüne alındığında; sigorta ettirenin ihmali, ek

¹⁹¹ Bu hususta bkz. Şenocak, s. 180; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 292-293.

¹⁹² Bu yönde bkz. Ünán, Zarar Sigortaları, s. 342-343; aksi yönde bkz. Sopaçı Öztuna, s. 80.

bir kusur olarak değerlendirilip *sigorta tazminatının ödenip ödenmemesi bakımından* bir işlev göstermeyecektir¹⁹³.

c. Zarar Görenin Müterafik Kusuru

Öncelikle zarar görenin kusurunun nedensellik bağıını kesip kesmediği meselesi, sigorta ettiren/işletenin kusurunun bulunmadığı ve aracında da trafik kazasını meydana getirebilecek herhangi bir aksaklığın olmadığı hallerde tartışma konusu olabilir. Bu şartların varlığı ve ayrıca kazada zarar gören kişinin “*ağır kusurunun*” bulunduğu ispatlanması halinde, esasen sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme borcu ortadan kalkar¹⁹⁴ (KTK m.86/1). Fakat sigorta ettirenin kırmızı ışıkta geçip trafik kurallarını ihlal etmesi halinde, -kural olarak- kusurlu olduğu kabul edileceği için, sigorta şirketinin sorumluluğunun tamamen sona erdiğini ileri sürmesi de mümkün değildir¹⁹⁵. O halde çalışma açısından, zarar görenin kusurunun, tazminattan indirim sebebi yapıp yapılamayacağını irdelemek gerekir.

KTK 86/2 uyarınca, kazanın oluşumunda, trafik ışığı kurallarını ihlal eden sigorta ettiren/işleten ile birlikte zarar görenin de kusuru bulunuyorsa¹⁹⁶ ve bu durum, sigorta ettiren/işleten tarafından ispat edilebiliyorsa, hakim ödenecek tazminatın miktarında indirim gidip sigorta ettirenin/işletenin sorumlu olduğu tutarı azaltabilir¹⁹⁷. Sigorta şirketinin, sigorta ettirenin sorum-

¹⁹³ Fakat sigorta ettirenin, trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazasına sebebiyet vermesindeki kusurunun ağır ihmal veya kast derecesinde olması, Trafik Sigortası Genel Şartları B.4.a maddesi uyarınca sigorta şirketinin, sigorta ettirene rücu hakkının doğmasına neden olacaktır.

¹⁹⁴ Zira işleten/sigorta ettirenin sorumluluğunun bulunmadığı durumda, onun sigortacısının sorumluluğundan da bahsedilememesi gerekir. Bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 353; **Çelik**, s. 919.

¹⁹⁵ Uygulamada özellikle destekten yoksun kalma tazminatı açısından tartışma konusu yapılan ve zarar görenin (*trafik kazasında ölen kimsenin*) “*ağır kusurunun*” varlığı halinde, KTK 86/1 uyarınca söz konusu ağır kusuru ispatlayan sigorta şirketinin, destekten yoksun kalma karşı da sorumluluktan kurtulup kurtulmadığı meselesi tartışma konusu yapılmaktadır. Bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 353-354; **Çelik**, s. 917-918. Bu bağlamda işleten/sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlaldeki kusurunun varlığı, sigorta şirketinin zarar görene karşı sorumluluktan “*tamamen*” kurtulmasının önünde engel teşkil eden bir faktör olacaktır.

¹⁹⁶ Bu hususta zarar görenin kusurunun belirlenmesine ilişkin bkz. **Baysal**, Başak: Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 106 vd.; **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 173 vd. Zarar görenin kusurunun derecelendirilmesine ilişkin bkz. **Baysal**, Müterafik Kusur, s. 128 vd.; **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 181 vd.

¹⁹⁷ Bu durum özellikle destekten yoksun kalma tazminatı açısından önem arz edecektir. Trafik kazasında ölen ve herhangi bir kusuru bulunmayan zarar görenin, desteğinden

luluğunu üstlendiği göz önüne alındığında, bu ispat faaliyetini sigorta şirketinin de gerçekleştirmesi halinde, zarar görene ödenecek trafik sigortası tazminatı miktarında, hakimin belirlediği oranda indirimle gidilebilir¹⁹⁸.

Zarar görenin kusurunun varlığı durumunda, dikkat edilmesi gereken nokta, hakim tarafından yapılacak indirimin toplam zarar miktarı üzerinden gerçekleştirilmesidir. Şayet sigorta ettiren/işletenin, sorumlu olduğu zarar miktarından, zarar görenin müterafik kusuru oranında bir indirim yapılmasına rağmen, indirim tabi tutulan ve bunun sonucunda ortaya çıkan son tutar, sigorta şirketinin ödeyeceği poliçedeki bedeli aşıyorsa; esasında sigorta şirketinin ödeyeceği sigorta tazminatına herhangi bir indirim uygulanmamış olur, sigorta şirketi poliçe limitleri dahilinde¹⁹⁹ zararın tamamını karşılamakla yükümlüdür²⁰⁰.

SONUÇ

Tıpkı sigorta ettirenin alkolün etkisiyle rizikoya sebebiyet vermesi halinde, meydana gelen zararlar gibi, sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal etmesi sebebiyle gerçekleşen trafik kazası sonucu meydana gelen zararların sigorta kurumu tarafından karşılanması veya karşılanmamasına ilişkin ezelden beridir tartışmalar sürmektedir.

yoksun kalanlar poliçe limitleri dahilinde sigorta şirketinden tazminat ödemesini talep edebilecektir. Bkz. **Çelik**, Çelik Ahmet: Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 587. Ancak trafik ışığı kuralını ihlal edip trafik kazasına sebebiyet veren işleten/sigorta ettiren ile beraber kazada ölen zarar görenin de müterafik kusurunun bulunması halinde, sigorta şirketi zarar görenin kusurunu ispat ederek hakimden destekten yoksun kalma tazminatının indirilmesini isteyebilecektir. Bu yönde bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 353-354; **Çelik**, Yoksunluk, s. 587. Trafik sigortası genel şartlarına göre tazminatın hesaplanmasının yöntemi, formülü ve bu hesaplama yöntemine ilişkin eleştiriler için bkz. **Çelik**, Ölçü, s. 682-686.

¹⁹⁸ Bu hususta bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 337; **Karasu**, s. 87. Yine bu hususta bkz. Yarg. HGK., T.05.10.2021, E.2017/3072, K.2021/1164, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>), E.T. : 16.01.2024.

¹⁹⁹ Bkz. **Karasu**, s. 85 vd.; **Bağrıaçık**, s. 262; **Çelik**, Yoksunluk, s. 587.

²⁰⁰ Örneğin, sigorta ettirenin/işletenin, kırmızı ışıkta geçip sebebiyet verdiği trafik kazasında, zarar gören nezdinde 800.000 TL tutarında bir zarara neden olduğunu, zarar görenin de %20 oranında müterafik kusurunun bulunduğunu varsayalım. Şayet hakim, zarar görenin kusuru sebebiyle %20 oranında bir indirimle giderse, sigorta ettiren/işletenin sorumlu olduğu zarar tutarı 640.000 TL olur. Sigorta ettiren ile sigorta şirketi arasındaki trafik sigortası sözleşmesinde de, zorunlu olarak sorumlu olunan üst limitin 500.000 TL olduğu varsayılırsa, sigorta şirketi zarar görenin %20 müterafik kusuru olmasına rağmen, trafik sigortası sözleşmesi uyarınca, 500.000 TL'nin tamamını zarar görene ödemekle yükümlü olacaktır. Kalan 140.000 TL ise sigorta ettiren/işletenin sorumluluğundadır. Yine bu hususta değerlendirmeler ve bir diğer örnek için bkz. **Canbolat/Gönül Koşar**, Zarar Görenin Kusuru, s. 188-189.

Doktrinde trafik ışığı kurallarının ihlalinde kusurun derecesine ilişkin hakim görüş, bu konuda bir genelleme yapmanın yanlış olacağı yönündedir. Somut olayın koşullarına göre, trafik ışığı kurallarına uyulmayıp trafik kazasına sebebiyet verilmesi halinde, sigorta ettirenin kusuru yerine göre kast, ağır veya hafif ihmal, istisnai olarak da kusursuz bir eylem teşkil edebilir. Yargıtay ise, trafik ışığı kurallarını ihlal edip rizikoya sebebiyet veren sigorta ettirenin kusurunu genel olarak ihmal derecesinde değerlendirmekte fakat bu ihmalin ağır nitelikte olmadığını belirtmektedir.

Gerçekten de trafik ışığı kurallarının ihlalin çeşitli görünüş biçimleri bulunmaktadır. Bu ihlal sinyalizasyon sistemi, sınırlı görüş açısı veya çeşitli dikkat dağıtıcı unsurların varlığı gibi nedenlerle gerçekleşebilir. Sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığının, kusurlu ise kusurunun derecesinin tespitinde de her somut olay özelinde değerlendirilmesi gereken kriterler mevcuttur.

Objektif düzeyde makul ve dürüst sürücü modeli, gündüz ve görüş mesafesinin son derece açık olduğu bir saatte, gerek araç gerekse de yaya trafiğinin yoğun olmadığı, sürüş yapılan güzergahın çok iyi bilindiği bir durumda, kendisine kırmızı ışık yanması halinde durur ve trafik ışığı kurallarına uyar. Optimum derecede uygun şartların sağlandığı ve sürücünün iradesini etkileyecek ani bir durumun yaşanmadığı bu olayda, trafik ışığı kurallarına uymayıp kırmızı ışıkta geçen sigorta ettirenin eylemindeki kusuru kanaatimizce *ağır ihmal* derecesindedir. Çünkü sigorta ettiren, objektif modelin örnek davranışından ciddi derecede sapmış, yanan kırmızı ışık karşısında herkesin bildiği ve yapması gerektiği şeyi yapmamış, en basit özeni göstermemiştir.

Uygulamada ani kırmızı ışık yanması gibi hallerde, sigorta ettirenin bir anlık dalgınlık veya dikkatsizlik nedeniyle hatalı bir karar verip trafik kazasına neden olması sık karşılaşılabilen bir durumdur. Burada anlık dikkatsizliğin, objektif açıdan ağır ihmal olarak nitelendirilen kırmızı ışıkta geçme davranışını mazur gösterip gösteremeyeceğine ilişkin tartışmalar mevcuttur. Kanaatimizce bir anlık dikkatsizlik nedeniyle trafik ışığı kurallarının ihlal edilmesinin, sigorta ettirenin kusurunun ağırlığını etkilemesine istisnai olarak izin verilmelidir. Özellikle sürücünün anlık olarak konsantrasyon kaybına veya dikkatsiz davranmasına neden olan duruma kendi sebep olmaması gerekir.

Asli kusur ve tali kusur kavramlarının işlevi, kazanın gerçekleşmesinin akabinde, kazanın meydana gelişinde hangi tarafın kusuru olabileceğini, KTK m.84'ün çizdiği sınırlar ışığında cevaplandırabilmekten ibarettir. Kusurun derecesini ve tazminatın miktarını belirleyecek olanın hakim olduğu

düşünüldüğünde, asli kusur - tali kusur ayırımının sigorta hukuku bağlamında özellikle de kusurun ağırlığının derecelendirilmesi bakımından doğrudan bir hukuki sonucu bulunmamaktadır.

TTK m. 1429 uyarınca, rizikonun gerçekleşmesinde sigorta ettirenin kusurunun bulunması halinde, “*ya hep ya hiç*” ilkesi benimsenmiştir. Bu noktada kasko sigortası sözleşmesi açısından, sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip trafik kazasına sebebiyet vermesi halinde kusuru kast derecesindeyse, sigorta şirketinin sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Eğer kusur ihmal derecesindeyse, kural olarak sigorta şirketi sigorta tazminatının tamamını ödemek durumundadır. İhmalin derecesinin ağır veya hafif olmasının bir önemi yoktur. Trafik sigortası sözleşmesi açısından ise, motorlu aracın işleteni olan sigorta ettirenin tehlike sorumluluğu esastır. Bu noktada trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesinde bir kusuru bulunuyorsa, hukuki manada sigorta ettirenin ek kusurundan bahsedilir. Sigorta ettirenin trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesindeki kusuru kast derecesinde olsa dahi, KTK m.95’in varlığı sebebiyle, sigorta şirketi, zarar gören üçüncü kişiye trafik sigortası tazminatını ödemek durumundadır.

Trafik ışığı kurallarını ihlal halinde, özellikle “*kırmızı ışıktaki geçen sürücünün kusuruna*” dair Kanun veya genel şartlarda kesin bir genel kural koymak yerinde değildir. Fakat en azından yargı kararlarındaki “*kırmızı ışıktaki geçmek ağır kusur değildir*” şeklindeki yargıyı her somut olay açısından daha derin şekilde tartışmaya açmak ve “*trafik ışığı kuralını ihlallerin birçoğunda*” kusurun derecesinin ağır ihmal olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır. Bu öneri neticesinde, KTK m.95/2 ve Trafik Sigortası Genel Şartları B.4.a uyarınca, sigorta şirketinin sigorta ettirene rücu hakkı bulunacak ve sigorta ettiren de trafik ışığı kurallarını ihlal edip kazaya sebebiyet vermesi durumunda, üçüncü kişilere vereceği zararın sigorta şirketi tarafından kendisine rücu edilebileceğinin farkına varacak, trafikte azami derecede özenli ve dikkatli davranmak adına bir sebep daha bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgün**, Evrim: Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Armbrüster**, Christian: Das Alles-oder-nichts-Prinzip im Privatversicherungsrecht - zugleich ein Beitrag zur Reform des VVG, Verlag Versicherungswirtschaft, Hamburg 2003.
- Arseven**, Haydar: Sigorta Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul 1987.
- Atamer**, Kerim: “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarna Giriş”, BATİDER, Cilt 27, Sayı 1, 2011, s. 21-106.
- Atamer**, Yeşim: “Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirme ve Teklifler”, Hukuki Perspektifler Dergisi, 2006, N.6, s. 8-37.
- Avcı**, Zehra: Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusurun Sigorta Tazminatı ve Sigorta Bedelinin Ödenmesine Etkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Ayhan**, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet: Sigorta Hukuku, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.
- Bağrıaçık**, Safiye Nur: “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu”, İstanbul Kültür Üniversitesi HFD, Cilt 15, Sayı 2, 2016, s. 255-275.
- Baumann**, Horst/**Beckmann**, Roland Michael/**Johannsen**, Katharina/**Johannsen**, Ralf (Hrsg.): Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Band 3, 9. Auf., Berlin 2009. (Anılış: Bruck/Möller (İlgili Bölümün Yazarı))
- Baysal**, Başak: Haksız Fiil Hukuku BK m. 49-76, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Baysal**, Başak: Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012. (Anılış: Müterafik Kusur)
- Beckmann**, Roland Michael/**Matusche-Beckmann**, Annemarie (Hrsg.): Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Auf., München 2015. (Anılış: Beckmann/Matusche-Beckmann (İlgili Bölümün Yazarı))
- Bozer**, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1965.
- Bruck**, Ernst/**Möller**, Hans (Hrsg.): Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Zweiter Band - §§ 49-80, 8. Auf., Berlin 1961. (Anılış: Bruck/Möller (İlgili Bölümün Yazarı), 8.Auf.)

- Burmam, Michael/Heß, Rainer/Hühnermann, Katrin/Jahnke, Jürgen (Hrsg.):** Straßenverkehrsrecht Kommentar, 27. Auf., C.H.Beck 2022. (Anılış: Burmam/Heß/Hühnermann/Jahnke (İlgili Bölümün Yazarı))
- Can, Mertol:** Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- Canbolat, Ferhat/Gönül Koşar, Günhan:** “Motorlu Aracın İşletilmesinden Doğan Hukuki Sorumlulukta Kusurun Önemi ve Sorumluluğa Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi HFD, Cilt 23, Sayı 2, 2021, s. 839-872.
- Canbolat, Ferhat/Gönül Koşar, Günhan:** “Sigorta Şirketinin Motorlu Aracın İşletilmesinden Doğan Hukuki Sorumluluğunda Zarar Görenin (Müterafik) Kusuru ve Dikkate Alınması”, Hacettepe Üniversitesi HFD, Cilt 12, Özel Sayı, 2022, s. 165-199. (Anılış: Zarar Görenin Kusuru)
- Çelik, Çelik Ahmet:** Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü (Tazminat Hesapları), 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023. (Anılış: Ölçü)
- Çelik, Çelik Ahmet:** Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021. (Anılış: Yoksunluk)
- Çelik, Çelik Ahmet:** Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta - Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Çelik, Salih/Muktedir, Lale:** Özetli - İctihatlı - Uygulamalı Sigorta Hukuku Cilt 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- Damar, Cahit:** Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Doğan, Koray/Meraklı, Serkan:** Trafik Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3. Bası, Ankara 2023.
- Emirlioğlu, Furkan:** Sigorta Ettirenin Zararı Önleme - Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Külfeti (TTK m.1448), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- Emirlioğlu, Furkan:** “Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E.2016/646 K.2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 49, 2022, s. 585-608.
- Eren, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

- Feifel**, Michael: Die Quotelung bei Obliegenheitsverletzungen nach § 28 VVG 2008, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe 2011.
- Fromm**, Ingo Erich: “Zur Einstandpflicht der Vollkaskoversicherung bei Sekundenschlaf am Steuer”, Straßenverkehrsrecht (SVR), Sayı 4, 2015, s. 126-130.
- Gönül Koşar**, Günhan: Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Haberstroh**, Dieter: “Das “Augenblickversagen” - kein Fall grober Fahrlässigkeit”, VersR 1998, s. 943-947.
- Hacıömeroğlu**, Abdülhamid Oğuzhan: Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.
- Hiort**, Horst: Das Alles-oder-Nichts-Prinzip im Privatversicherungsrecht und die Neuregelung durch die VVG-Reform, Nomos Verlag, Baden-Baden 2010.
- Honsell**, Heinrich (**Hrsg.**): Berliner Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz Kommentar zum deutschen und österreichischen VVG, Springer Verlag, Berlin- Heidelberg – New York 1999. (Anılış: Berliner Kommentar (İlgili Bölümün Yazarı))
- Kara**, Hacı: Sigorta Hukuku, 2.Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Karasu**, Rauf: Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- Karasu**, Rauf: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 2, Özel Sayı (4), 2015, s. 683-706. (Anılış: Sorumluluk)
- Kayıhan**, Şaban: “Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi HFD, Cilt 9, Sayı 1-2, 2005, s. 513-541.
- Kayıhan**, Şaban/**Günergök**, Özcan: Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 6. Bası, Umuttepe Yayınları, İstanbul 2021.
- Kender**, Rayegan: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 17. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Kılıçoğlu**, Mustafa: Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat - Sigorta - Rücu ve Yargıtay Uygulaması, Bilge Yayıncılık, Ankara 2014.

- Kızılsümer**, Bahar: Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Koenig**, Willy: Schweizerisches Privatversicherungsrecht, 2.Auf., Verlag Herbert Lang & Cie, Bern 1960.
- Küçük**, Damla: “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. Maddesinde Geçen “Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 11, Sayı 1, 2020, s. 39-55.
- Langheid**, Theo/**Rixecker**, Roland (**Hrsg.**): Versicherungsvertragsgesetz, 7. Auf., C.H. Beck 2022. (Anılış: Langheid/Rixecker (İlgili Bölüm Yazarı))
- Langheid**, Theo/**Wandt**, Manfred (**Hrsg.**): Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, Band 1, 3. Auf., München 2022. (Anılış: Langheid/Wandt (İlgili Bölüm Yazarı))
- Langheid**, Theo/**Wandt**, Manfred (**Hrsg.**): Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, Band 3, 2. Auf., München 2017. (Anılış: Langheid/Wandt (İlgili Bölüm Yazarı))
- Looschelders**, Dirk/**Pohlmann**, Petra (**Hrsg.**): VVG Versicherungsvertragsgesetz Kommentar, 3. Auf., Carl Heymans Verlag, Köln 2016. (Anılış: Looschelders/Pohlmann (İlgili Bölüm Yazarı))
- Martin**, Anton/**Reusch**, Peter/**Schimikowski**, Peter/**Wandt**, Manfred (**Hrsg.**): Sachversicherung Kommentar, 4. Auf., München 2022. (Anılış: Martin/Reusch/Schimikowski/Wandt (İlgili Bölümün Yazarı))
- Memiş**, Tekin: “Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurul Kararı Değerlendirmesi”, Reasürör, Sayı 54, 2004, s. 4-18.
- Meraklı**, Serkan: Ceza Hukukunda Kusur, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- Müderrişoğlu**, Ümit: Kasko Sigortası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Oğuzman**, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, 17. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2022.
- Omağ**, Merih Kemal: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

- Orbay Ortaç**, Nurdan: “Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi”, Erciyes Üniversitesi HFD, Cilt 16, Sayı 2, 2021, s. 81-138.
- Özkan**, Aktan: Kasko Sigortası Sözleşmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2018.
- Pinckernelle**, Ascan: Die Herbeiführung des Versicherungsfalls, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe 1966.
- Prölss**, Jürgen/**Martin**, Anton (**Hrsg.**): Versicherungsvertragsgesetz, 31. Auf., München 2021. (Anılış: Prölss/Martin (İlgili Bölümün Yazarı))
- Roelli**, Hans: Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag, Erster Band - Allgemeine Bestimmungen (Art. 1-47), Bern 1914.
- Römer**, Wolfgang: “Überfahren einer roten Ampel und Leistungsfreiheit des Versicherers”, Neue Zeitschrift für Versicherung und Recht (NversZ), Sayı: 12, 2001, s. 539-540.
- Rüffer**, Wilfried/**Halbach**, Dirk/**Schimikowski**, Peter (**Hrsg.**): Versicherungsvertragsgesetz Handkommentar, 4. Auf. Nomos Verlag, Köln 2020. (Anılış: Rüffer/Halbach/Schimikowski (İlgili Bölümün Yazarı))
- Sanlı**, Kerem Cem: Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007.
- Sopacı Öztuna**, Birgül: “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, BATİDER, Cilt 28, Sayı 3, 2012, s. 117-152. (Anılış: Halefiyet)
- Sopacı Öztuna**, Birgül: “Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Şenocak**, Kemal: “Sigorta Konusu Olaya Kasten Sebep Olma (TTK m.1477)”, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Şenocak**, Kemal: “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293)”, Ankara Üniversitesi HFD, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s. 365-424. (Anılış: Vecibe)
- Şenocak**, Kemal: “Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı”, BATİDER, Cilt: 25, Sayı: 4, 2009, s. 277-294. (Anılış: KTK)

- Şenocak, Kemal:** “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, Ankara Üniversitesi HFD, Cilt 58, Sayı 1, 2009, s. 189-229. (Anılış: Sorumluluk)
- Tahiroğlu, Bülent:** Roma Borçlar Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2014.
- Ulaş, Işıl/Bektaş, İbrahim:** Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları - I, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2023.
- Uluğ Cicim, İlknur:** “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m.1476, 1479, 1480, 1481), Akdeniz Üniversitesi HFD, Cilt 3, Sayı 2, 2013, s. 11-23.
- Uluğ Cicim, İlknur/Alhan, Yunus:** “Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi”, Akdeniz Üniversitesi HFD, Cilt 6, Sayı 2, 2016, s. 85-102.
- Ünan, Samim:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Birinci Kısım Genel Hükümler (Madde 1401-1452), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Ünan, Samim:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II İkinci Kısım Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016. (Anılış: Zarar Sigortaları)
- Ünan, Samim:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt IV Yargıtay Kararları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019. (Anılış: Cilt IV)
- Ünan, Samim:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt VI Yargı Kararları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020. (Anılış: Cilt VI)
- Ünan, Samim/Atamer, Kerim:** Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) - Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ) İngilizce Metin ve Türkçe Çeviri, Sigorta Hukuku Derneği, İstanbul 2011.
- Yavaş, Mahmut:** Kara Taşıtları Sigortaları, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Yazıcıoğlu, Emine:** “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti”, Sigorta Hukuku Sempozyumları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Yazıcıoğlu, Emine/Şeker Ögüz, Zehra:** Sigorta Hukuku, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.

- Yener**, Merve İrem: Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Yıldırım**, Ali Haydar: Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK m.1448/ f. 3-4), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Yıldırım**, Ali Haydar: Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Yolal**, Oğuz: “TTK m.1429/1 Kapsamında Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Hukuken Fiillerinden Sorumlu Buldukları Kişilerin Tespiti”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2023, s. 339-361.
- Yüce**, Aydın Alber: Kara Araçları Kasko Sigortası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Ziegler**, Otto: Untersuchungen über die Begriffe “befürchtetes Ereignis” und “Versicherung”, Stämpfli & CIE, Bern 1935.